

30 MART'A DOĞRU
**BARIŞ VE
DEMOKRASİ PARTİSİ**

KURTULUŞ TAYİZ

30 MART'A DOĞRU
BARIŞ VE
DEMOKRASİ PARTİSİ

KURTULUŞ TAYİZ

COPYRIGHT © 2014

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Tasarım ve Kapak: : M. Fuat Er
Uygulama : Ümare Yazar
Kapak Fotoğrafi : AA
Baskı : Semih Ofset, Ankara

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel:+90 312.551 21 00 | Faks :+90 312.551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C. Office

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No 19 Cairo MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
YASAL KÜRT SİYASİ HAREKETİN TARİHİ	9
YASAL KÜRT SİYASİ HAREKETİN PKK İLE İLİŞKİLERİ	10
YASAL KÜRT SİYASİ HAREKETİN SEÇİM PERFORMANSI	10
DEMOKRATİK AÇILIM	13
YENİ DÖNEM: 2013 ÇÖZÜM SÜRECİ	15
GEZİ OLAYLARI VE 17 ARALIK	22
30 MART YEREL SEÇİMLERİ	23
BDP'NİN SEÇİM KOZLARI	25
SONUÇ	27

YAZAR HAKKINDA

Kurtuluş TAYİZ

Kurtuluş Tayiz, 1974'te Van'da doğdu. Gazeteciliğe 2004'te Özgür Gündem'de başladı. 2007'de Taraf'a geçti. Burada muhabir, editörlük, yazışleri müdürlüğü ve yazarlık yaptı. 2013'ten beri Akşam gazetesinde yazıyor.

ÖZET

Yasal Kürt siyasi hareketinin yakın tarihi 1990'larda başlamaktadır. HEP'le başlayan siyasi geleneği bugün BDP temsil etmektedir. Geçen 25 yılda kapatılan çok sayıda partiye ve siyasi yasaklara rağmen, bu siyasi çizgi, genel ve yerel seçimlerde gösterdiği başarılarla Türkiye siyasi hayatında özgün bir ağırlığa sahip oldu.

Silahlı Kürt muhalefetini temsil eden yasa dışı PKK ile seçmen tabanının ortak olması, ideolojik-siyasal yakınlık, PKK'nın fiili müdahaleleri ve siyasal alan üzerinde kurduğu otorite, Kürt siyasal partilerinin bağımsız siyasi oluşumlara dönüşmesini de engelledi. Bu durum yasal Kürt siyasal hareketine karşı haklı eleştiriler kadar, dışlayıcı tutumların ve hukuk dışı yaptırımların gelişmesine de yol açtı. Fakat gelinen aşamada BDP realitesi, demokratik alanda Kürtlüğe referansla siyaset yapan bir parti olarak kendisini kabul ettirmeyi başarmış durumdadır.

2013'te başlayan Çözüm Süreci, yasa dışı PKK/KCK ile BDP'nin de dahil olduğu ortak bir muhataplık mekanizmasının ortaya çıkmasını sağladı. Bu yeni durum, yıllardır süren yasa dışı PKK ile yasal siyasi bir parti olan BDP arasında hangisinin muhatap alınacağı tartışmasını da sonuçlandırmış görünüyor.

BDP, genel seçim havasına bürünen 30 Mart yerel seçimlerine Çözüm Süreci'nde üstlendiği rolün gerektirdiği hassasiyet ve sağladığı güvenle hazırlanıyor. Seçim kampanyasını "demokratik özerklik" hedefi üzerine kuran BDP'nin, Doğu ve Güneydoğu'daki en güçlü rakibi ise Çözüm Süreci'ni başlatan AK Parti. Ayrıca bölgede yeni siyasi aktörler de seçim yarışında BDP'nin rakibi olarak sahneye çıkıyor.

Bu analiz yasal Kürt siyasi hareketinin siyasi serüvenini, seçim tecrübelerini, geçirdiği değişim süreçlerini, yasadışı PKK/KCK ile ilişkisini, 30 Mart yerel seçimlerine dönük hazırlıklarını ve seçim stratejisini tartışmayı amaçlıyor.

GİRİŞ

Kürt siyasal partileri, 1990'ların başından itibaren yasal siyaset alanında varlık göstermeye başladı. Son 30 yılda Türk siyasal hayatına, değişik isimlerle onlarca Kürt partisi girip çıktı. Halkın Emek Partisi (HEP), Demokrasi Partisi (DEP), Halkın Demokrasi Partisi (HADEP), Demokratik Halk Partisi (DEHAP), Demokratik Toplum Partisi (DTP) bunlardan sadece bazıları. Siyasal ömürleri sınırlı olan bu partiler, devletin engellemeleriyle karşılaşarak siyasi hayatın dışına itilse de bu siyasi çizgi, varlığını hep başka adlar altında sürdürmeyi bildi. Kürt siyasal partilerinin mirasını bugün aynı gelenekten gelen Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) devralmış durumda.

Yasal siyaset alanında varlık gösteren Kürt partilerini, Kürdistan İşçi Partisi (PKK)'nin ortaya çıkmasından bağımsız ele almak mümkün değildir. 1980'den önce kurulan PKK'nın, 1984'te başlattığı silahlı Kürt isyanı, yeni bir siyasal zeminin oluşmasını sağladı. Bu siyasal zemin üzerinde doğan, örgütlenen, faaliyet gösteren yasal Kürt partileri, PKK'dan bağımsızlaşamadılar. Seçmen tabanının ortak olması, ideolojik-siyasal yakınlık, PKK'nın fiili müdahaleleri ve siyasal alan üzerinde kurduğu otorite, bağımsız siyasi oluşumların gelişmesini de

engelledi. Bu etkileşim, Kürt siyasi partilerinin serüvenini silahlı Kürt muhalefetini temsil eden PKK'dan ayrı ele almayı da zorlaştırıyor. Bu partilerin başarısı da, başarısızlığı da PKK ile bağlantısı göz önüne alınarak değerlendirilmelidir.

Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar uzanan Kürt meselesine referansla siyaset yapan bu partiler, Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve Kürtlerin yerleştiği Türkiye'nin batı illerinde hatırı sayılır ölçüde toplumsal destek buldu. Son genel seçimlerde 35 milletvekili çıkaran BDP, 2009'daki yerel seçimlerde de 8'i il olmak üzere 50 ilçe belediyesini kazandı. BDP, beldeler de dahil edildiğinde, 100 yerleşim yerini yönetiyor. Türkiye genelinde karşılaştırıldığında bu oran, nicelik olarak büyük bir başarı olarak görülmesi bile Kürt nüfusu üzerindeki etkisi ve niteliği bakımından BDP'nin özgün ağırlığına işaret etmektedir.

Doğu ve Güneydoğu'da son 10 yıldır siyasal alanda en güçlü temsile, BDP ve AK Parti sahip bulunmaktadır. Diğer siyasi partilerin neredeyse tümünden çekildiği bu sahada AK Parti ile BDP rekabet ediyor. Her seçim dönemi, bu iki partinin kendi arasında çekişmesine sahne oluyor. Bölge genelinde AK Parti ilk sırada olmasına rağmen, hemen arkasından BDP geliyor. 30 Mart yerel seçimlerinde de farklı bir tablonun ortaya çıkması beklenmiyor; Doğu ve Güneydoğu'daki belediye başkanlıklarının AK Parti ve BDP'ye gideceği tahmin ediliyor.

30 Mart yerel seçimleri, önceki yerel seçim deneyimlerinden farklı, yeni özellikler taşıyor. 2013 yılına damgasını vuran Çözüm Süreci, Gezi eylemleri ve 17 Aralık operasyonu, siyasal gerilimi yükselterek 30 Mart seçimlerinin yerel seçim parantezinde ele alınmasını olabildiğince zorlaştırdı. Muhalefet partileri, 30 Mart Yerel seçimlerini, iktidar partisine karşı güven oylamasına dönüştürmeyi hedeflerken, AK Parti ise 30 Mart'ı, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve 2015'teki genel seçimlerin ön provası olarak gören bir yaklaşım benimsiyor.

Yasal Kürt siyasi hareketi ise yerel seçimlere “referandum” havasında hazırlanıyor; bu seçimlerde, “demokratik özerklik” stratejisini test etmeyi amaçlıyor. Kürt siyasi hareketinin 30 Mart Yerel seçimleri için gösterdiği aday profili ve bölgesel kimliği ön plana çıkaran seçim stratejisi de bu kanyı güçlendiriyor. BDP sandıkta elde edeceği başarıyı Çözüm Süreci’ne tahvil ederek, güçlü bir profile müzakereleri sürdürmeyi planlıyor.

YASAL KÜRT SİYASİ HAREKETİN TARİHİ

1980’lerin ortalarında başlayan silahlı Kürt isyanı, Türkiye siyasi alanını da etkilemeye başladı. 1989’da Sosyal Demokrat Halkçı Parti bünyesindeki yedi milletvekili, Paris Kürt Enstitüsü’nün düzenlediği uluslararası Kürt Konferansı’na katıldıkları için partilerinden ihraç edildiler. Bunun üzerine 7 Haziran 1990’da SHP’den üç milletvekilinin daha katılımıyla Halkın Emek Partisi’ni (HEP) kurdular.¹ HEP ağırlıkla Kürtleri bir araya getiren bir partiydi ve yasal Kürt siyasi hareketinin başlatıcısı olarak kabul edildi. HEP, kuruluşundan bir yıl sonra SHP ile seçim ittifakı yaparak 1991 genel seçimlerine katıldı. Yüzde 10 seçim baraj engelini bu ittifak ile aşan HEP, Meclis’e 22 milletvekili göndermeyi başardı.

Ancak Diyarbakır Milletvekili Leyla Zana’nın Türkiye Büyük Millet Meclisi’ndeki (TBMM) yemin töreninde Kürtçe konuşması, bazı vekillerin PKK’nın örgüt renklerini yansıtan sarı, kırmızı, yeşil renkli semboller taşımaları siyasi tansiyonu yükseltti. Bu da SHP ile HEP arasındaki ittifakın bozulmasıyla sonuçlandı. SHP listelerinden seçilen 22 milletvekili tekrar HEP’e döndü. Ancak HEP’in siyasi ömrü fazla sürmedi. Anayasa Mahkemesi 1993 yılında HEP’i kapattı.

1. Kürt konferansından HEP’in kuruluşuna ve kapatılmasına kadedir süreç için, bkz. Faruk Bildirici, *Yemin Gecesi*, (Doğan Kitap, İstanbul: 2008).

HEP’in yerini Hatip Dicle’nin Genel Başkanlığı’nı üstlendiği Demokrasi Partisi (DEP) aldı. PKK’nın 1990’ların başında artan karakol baskını ve şehirlere taşıdığı şiddet eylemleri, Kürt siyasi partilerinin şiddetle aralarına mesafe koymamaları, sivil hükümetin ipleri tümünden Türk Silahlı Kuvvetleri’ne (TSK) kaptırması ve 12 Eylül Darbesi’nden kalma Siyasal Partiler Kanunu’nun anti-demokratik hükümleri, siyasi alanın iyice daralmasına yol açtı. DEP’in manevra alanı kısıtlandı. 1994 yerel seçimleri öncesi DEP aleyhinde başlatılan sistemli kampanya ile seçilmiş Kürt siyasetçilerin dokunulmazlıkları kaldırıldı. 7 DEP’li gözaltına alınarak tutuklandı. Türkiye siyasi hayatındaki ikinci yasal Kürt partisi olan DEP, Haziran 1994’te Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

Kürt siyasi hareketi yerel seçimlere ‘referandum’ havasında hazırlanıyor; bu seçimlerde ‘demokratik özerklik’ stratejisini test etmeyi amaçlıyor.

DEP’in yerini Mayıs 1994’te daha önceden kapatmaya “tedbir” amacıyla kurulan Murat Bozlak başkanlığındaki Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) aldı. PKK’nın 1993, 95, 98, 99 yıllarında tek taraflı ateşkes ilan etme denemeleri de Türkiye’de yükselen tansiyonu düşürmeye yetmedi. Tırmanan şiddet doğrudan siyasi alana yansıdı ve bundan en çok Kürt partileri etkilendi. Diğer partilere göre daha uzun ömürlü olan HADEP hakkındaki kapatma davası da 1999’da açıldı. 49 ay süren kapatma davası, 13 Mart 2003’te partinin kapatılması yönünde karara bağlandı ve 46 HADEP yöneticisine beş yıllık siyaset yasağı konuldu.

HADEP’in yerini Tuncer Bakırhan başkanlığında 1997’de kurulan Demokratik Halk Partisi

(DEHAP) aldı. 2003 yılında DEHAP hakkında dava açıldı; ancak DEHAP kararı beklemeden, 2005'te kendisini feshederek, İmralı'da hapis yatan PKK lideri Abdullah Öcalan'ın isteği üzerine kurulan Demokratik Toplum Partisi'ne (DTP) katıldı. Cezaevinden çıkan eski DEP'li vekillerden Leyla Zana, Orhan Doğan ve Hatip Dicle, DTP'nin kuruluşunda yer aldı.²

Ancak bu parti de çok geçmeden Yargı'nın hışmına uğradı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, 16 Kasım 2007'de DTP'nin kapatılması talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Kapanma ihtimalinin yüksek olması üzerine yeni bir partinin daha kurulması hazırlığına girişildi. Nisan 2008'de Barış ve Demokrasi (BDP) kuruldu. Davanın açılmasından iki yıl sonra Anayasa Mahkemesi DTP'yi oy birliğiyle kapattı. Ahmet Türk ve Aysel Tuğluk'a siyaset yasağı getirildi. DTP'li milletvekilleri ve belediye başkanlarının toplu olarak iltihak ettiği BDP'nin başınıysa ilk olağanüstü kongreyle, eşbaşkan olarak Diyarbakır milletvekilleri Selahattin Demirtaş ile Gülten Kışanak geçti.

YASAL KÜRT SİYASİ HAREKETİN PKK İLE İLİŞKİLERİ

PKK, 1980'lerin sonlarında başlayan Kürt siyasal uyanışına kayıtsız kalamadı. Yasal zeminde siyasete hazırlanan oluşumları ilk günden etkisi altına almaya çalıştı. PKK lideri Öcalan, her fırsatta tabanına seslenerek, yeni kurulan bu partilere üye olmaları ve kendi yöneticilerini seçmeleri çağrısında bulundu. Bu çağrılar etkili oldu ve PKK'nın, yasal Kürt partilerini kontrol etmesini sağladı.

1990'larda nispeten homojen bir yapıya sahip olan, bünyesinde farklı siyasi eğilimleri ve değişik profile sahip kadroları barındıran Kürt

2. Abdullah Öcalan, Demokratik Toplum Partisi önerisini ilk kez 21 Mayıs 2004'te avukatlarıyla yaptığı görüşmede dile getirdi. Sonraki görüşmelerde ayrıntılandığı partide Leyla Zana, Hatip Dicle ve Orhan Doğan'ın yer almasını istedi.

partileri, PKK'nın ideolojik ve siyasal etkisine girerek bağımsız bir gelişme sergileme fırsatını yitirdi. Zamanla örgütün legal uzantısı haline dönüştü. Bu durum, PKK için başarı sayılsa da Kürt siyasal alanının daralmasına yol açarak çoğulculuşmasını engelledi. Yasal zeminde siyaset yapan kadrolar, silahlı isyanın karargahı olan dağdaki örgüt liderlerinin vesayetine girdi.

Yasal Kürt siyasal hareketinin yasa dışı PKK'dan bağımsızlaşmaması, Türk kamuoyunun tepkisiyle karşılaştı. Manevra alanı sınırlanan Kürt siyasi partileri, etnik siyasetin duvarlarını aşamamaya çalışarak dar bir alana sıkıştı. Bu daralmayı, Türkiyeli sol gruplarla seçim ittifakı yaparak aşmaya çalışsa da yasal Kürt siyasal hareketi bugüne kadar umduğu neticeyi bir türlü elde edemedi.

Ancak 2009'da başlayan Demokratik Açılım ile 2012'nin Ekim ayında devreye konan Çözüm Süreci, Kürt yasal hareketi ile PKK arasındaki ilişkilere nispeten daha sıcak bakılmasını sağladı. AK Parti Hükümeti'nin Kürt sorununda asimilasyon, ret ve inkar politikalarından vazgeçmesi, yasa dışı PKK ile yasal Kürt siyasal partileri arasındaki ilişkiye de yeni bir bakış açısı kazandı. Bu bakış açısı, BDP'nin devlet ile PKK arasında daha yapıcı ve dönüştürücü bir işlev görmesini sağladı.

YASAL KÜRT SİYASİ HAREKETİN SEÇİM PERFORMANSI

Son yirmi yılın seçim sonuçları yasal Kürt siyasi partilerinin Türkiye genelinde yüzde 4 ile 6 oranında bir oy arasında gidip geldiklerini gösteriyor. Yerel yönetimlerde ise şu ana kadar yönettikleri il belediyesi sayısı 8'i geçmezken, ilçe ve belde belediyelerinin sayısında kısmi bir artış gözleniyor. Ancak Türk siyasal hayatındaki ağırlıkları her seçim sonrası biraz daha artıyor; nitelik bakımından etki ve güç alanları biraz daha genişliyor.

1995 Genel Seçimleri

1991 genel seçimlerinde SHP ile seçim ittifakı yaparak Meclis'e 22 milletvekili gönderen HEP'ten sonra kurulan DEP, 24 Aralık 1994 yerel seçimlerini boykot etti. Yasal Kürt hareketi ikinci seçim tecrübesini 24 Aralık 1995 genel seçimlerine HADEP ile katılarak yaşadı. Yüzde 10'luk ülke barajını aşamayan HADEP, 1.171.623 oyla yüzde 4,17'de kaldı. Bu seçimde Güneydoğu'dan yüksek oy alan HADEP, Doğu Anadolu'da ve Kürt seçmenlerin son yıllarda artış gösterdiği büyükşehirlerde (İstanbul, yüzde 3,6/151.737; Adana, yüzde 6,6/63.277; Mersin, yüzde 7,8/48.329) düşük bir oranda oy aldı.

HADEP'in yüzde 10 barajını aşamayışı, güçlü olduğu bütün illerde Refah Partisi'ne (RP) yaradı. RP Güneydoğu ve Doğu illerinde HADEP'i zorladığı gibi, özellikle son yıllardaki yoğun göçlerle Kürt nüfusu artan İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlerde de HADEP'ten çok daha yüksek oranda oy aldı. HADEP, beklentisinin çok altında oy almasını, oy tabanını oluşturan Kürtlerin yaşadıkları bölgelerden ekonomi ve güvenliğe ilişkin kaygılarla göç etmesine veya göçe zorlanmasına dayandırarak, potansiyel seçmenlerinin gittikleri yerlerde seçmen kaydı yaptıramamalarına bağlayarak meşullaştırmaya çalıştı. Bu faktörün, HADEP'in aldığı oy oranı üzerindeki etkisini inkar etmek mümkün değilse de, asıl nedenin bu olmadığı sonraki seçimlerle ortaya çıkacaktı.

1999 Genel ve Yerel Seçimleri

1995-1999 yıllarında yerel ve ulusal yönetimde temsil imkanı bulamayan HADEP, Öcalan'ın Türkiye'ye teslim edildiği gergin bir atmosferde, 18 Nisan 1999 günü yerel ve genel seçimlere gitti. DSP'nin ve kısmen de MHP'nin, Öcalan kozunu kullanarak oy patlaması yaptığı seçimlerde, PKK'yla aynı tabanı paylaşan HADEP de kısmen başarı gösterdi.³

3. 1999 seçimlerinde DSP yüzde 22,19 ile birinci parti olarak çıkarken, MHP, yüzde 17,98 ile seçimin ikinci galibi oldu.

HADEP yüzde 10'luk ülke barajını aşarak TBMM'ye temsilci gönderemese de, Türkiye genelindeki oylarını 1.171.623'den 1.482.196'ya; oy oranını da yüzde 4,2'den yüzde 4,7'ye çıkardı. Aynı anda yapılan yerel seçimlerde özellikle Güneydoğu'da yüksek bir oy olarak, yedisi il (Diyarbakır, Ağrı, Batman, Bingöl, Hakkari, Siirt ve Van) olmak üzere toplam 37 belediye başkanlığı kazandı. Bu seçimlerle beraber Türkiye kamuyu, özel olarak da Güneydoğu'daki seçmen, yasal Kürt siyasi partilerinin başkanlığındaki belediyelerle tanıştı. 2007 seçimlerinde bağımsız seçime girme formülüyle yüzde 10 barajı engelini aşıp TBMM'de temsil edilene kadar yasal Kürt siyasi partileri, kazandıkları belediyeler üzerinden siyasal varlık gösterebildi. Fiili durumun yol açtığı engeller, Kürt siyasi partilerinin elinde fırsata çevrildi ve yerel yönetimler özerk yönetim tartışmalarının laboratuvarı işlevini görmeye başladı.

3 Kasım 2002 Genel Seçimleri

Yasal Kürt siyasi partileri, 1990'lardan sonra silahların sustuğu koşullarda seçime girme şansını ilk olarak 2002 yılında yakaladı. 1999'da örgütün silahlı unsurlarını Türkiye dışına çıkararak Öcalan'ın ilan ettiği tek taraflı ateşkes, bölgede yıllar sonra hayatın normale dönmesini sağladı. DEHAP, 3 Kasım 2002 genel seçimlerine Emek Partisi (EMEP) ve Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP) ile ittifak yaparak girdi. Türkiye genelindeki oy oranını yüzde 6,14'e, aldığı toplam oyu da 1.933.680'e çıkaran DEHAP, Kürt siyasi partilerinin o güne kadarki en yüksek oy oranına ulaştı.

Kürt siyasi partilerinin sol gruplarla yaptığı bu ilk seçim işbirliğinin eksilerinden çok artıları olduğu anlaşıldı. Ayrıca silahların sustuğu koşullarda yasal Kürt siyasal hareketinin zayıflamadığı, aksine güçlendiği görüldü.

28 Mart 2004 Yerel Seçimleri

Yasal Kürt siyasal hareketi, 28 Mart 2004 yerel seçimlerinde hayal kırıklığına uğradı. İki yıl önce gösterilen başarı yakalanamadığı gibi DEHAP'ın

oyları geriledi. “Demokratik Güç Birliği” adıyla Murat Karayalçın’ın liderliğindeki SHP çatısı altında seçime giren DEHAP, yüzde 5,1’de kaldı. İki yıl önce 2 milyona yakın oy alan DEHAP, bu ittifakla 1,6 milyon civarını aşamadı.

DEHAP için en büyük başarısızlık, elindeki il belediye başkanlıklarının dördünü (Siirt, Bingöl, Ağrı ve Van) AK Parti’ye kaptırmış olmasıydı. Diyarbakır, Batman ve Hakkari’yi muhafaza edip bunlara Şırnak ve Tunceli belediye başkanlıklarını ekleyen DEHAP, beşi il olmak üzere toplam 64 belediye başkanlığı kazandı.

2004 yerel seçimlerindeki başarısızlık, Kürt siyasi hareketinin ciddi stratejik sorunlar yaşadığını da gösterdi.

Seçim başarısızlığından sonra SHP ile ittifak sorgulandı. SHP ile seçim işbirliği yapılmasında hata olduğunu söylemek gerçekçi olmayabilir. Zira DEHAP’ın daha önce işbirliği yaptığı partilerin SHP’den daha çok tanındığı iddia edilemez. Burada Kürt seçmenin, Murat Karayalçın başkanlığında ve zayıf SHP tabelası altında seçime girilmesini yadırgadığı söylenebilir.

Sandıktaki başarısızlık yasal Kürt siyasi hareketinin ciddi stratejik sorunlar yaşadığını da gösterdi. AK Parti’nin iktidara gelir gelmez AB’ye tam üyelik perspektifinde kolları sıvaması, buna paralel olarak demokratikleşme yolunda kayda değer adımlar atması ve bölgedeki OHAL uygulamalarına son vermesi Doğu ve Güneydoğu’da ciddi bir değişim yaşanmasına yol açmıştı. Hareket, bu değişimi okuyup koşullara uygun yeni strateji geliştiremeyince faturayı sandıkta ödemek zorunda kaldı. DEHAP’ın yerel yönetimlerde iyi sınav verememesi de seçim sonuçları üzerinde etkili oldu.

Yasal Kürt hareketinin sandıkta başarısız olması yasa dışı PKK’yi harekete geçirdi. 1999-2004

arasında silahları susturan PKK, seçimlerin hemen ardından ateşkesi bozma kararı aldı.⁴ Bu kararın sadece seçim sonuçlarıyla ilişkilendirilemeyeceği ve Türkiye siyasi zeminindeki daha genel dinamiklerle ilişkili olduğu açık olsa da, dört il belediyesinin AK Parti’ye kaptırılmasının ve iktidar partisinin bölgede giderek güçlenmesinin alınan kararda etkili olduğunu söylemek mümkündür.

22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri

Seçim barajı engelini aşmak için yapılan yoğun tartışmalar ancak 2007 genel seçimlerinde sonuç verdi. DTP, 22 Temmuz Genel Seçimlerine “Bin Umut Adayları” ismi altında 43 ilde 58 bağımsız adayla katıldı. 30-35 civarında milletvekili çıkarılmayı hedefleyen DTP, 22 milletvekili ile yetinmek zorunda kaldı. DTP’nin bağımsız adaylarını seçtirdiği iller şunlardı: Batman (2), Bitlis (1), Diyarbakır (4), Iğdır (1), İstanbul (2), Mardin (2), Muş (2), Siirt (1), Şanlıurfa (1), Şırnak (2), Tunceli (1), Van (2).

Doğu ve Güneydoğu bölgesindeki toplam 119 milletvekilinin 20’sini DTP alırken, 86’sını AK Parti, 7’sini CHP, 4’ünü MHP, 1’ini de DTP haricindeki başka bir bağımsız aday aldı. DTP, iddialı olduğu Adana ve Mersin’de adaylarını seçtirmeyen, İstanbul’un 1. ve 3. Bölgelerinden birer ismi Meclis’e yollamayı başardı. DTP’nin Doğu ve Güneydoğu’daki oy oranı 3 Kasım 2002 seçimlerinde yüzde 22,1 iken, 22 Temmuz 2007 seçimlerinde yüzde 19,6’ya geriledi. Sonuçta DTP kökenli bağımsız adaylar ülke genelinde oyların yüzde 4’ünü alabildi. Ne var ki bu oranı, parti olarak girilmiş olan seçimlerdeki oy oranlarıyla kıyaslanmanın ne derece doğru olduğu tartışmalıdır.

Bu seçim sonuçlarıyla birlikte DTP’nin Kürtlerin tek temsilcisi olma iddiası darbe yedi. AK Parti, Doğu ve Güneydoğu’da Kürtlerin temsilcisinin kendi partisi olduğunu savunmaya başladı. Başbakan Erdoğan, en çok Kürt vekilin ken-

4. 15-26 Mayıs 2004’te yapılan Kongra-Gel’in 2. Kongresinde, 1 Eylül 1998’de beri süren ateşkesin 1 Haziran 2004’te sona erdirilmesi kararı alındı.

di partisten seçildiğini sıklıkla gündeme getirdi.⁵ Bu durum yasal Kürt siyasi hareketi ile AK Parti arasındaki ilişkileri olumsuz etkiledi. Yakın zamana kadar bölgede devleti hedef alan, seçim stratejisini devlet uygulamalarına göre geliştiren hareket, bu tarihten sonra devleti aradan çıkararak doğrudan AK Parti'yi hedef alan bir strateji izlemeye başladı.⁶

Kürt siyasi hareketinin sandıkta yaşadığı başarısızlık genellikle PKK'nın şiddetin dozunu arttırmasıyla sonuçlandı. 2004 yerel seçimlerindeki başarısızlığın ardından beş yıllık ateşkesi bozan PKK, 2007 genel seçimlerinde beklenen başarının sağlanmaması üzerine sansasyonel karakol baskınlarına hız verdi. 22 Ekim 2007'de Dağlica Karakolu baskınıyla yeni bir şiddet dalgası başladı.

Şiddetin ön plana çıkmasında Kürt meselesinin çözümüne yönelik adımların atılamaması, askeri vesayetlin varlığı, DTP'nin Meclis'te etkili olamaması ve aktör haline gelememesi, PKK'nın zemin kaybetmesi gibi öncelikli nedenler sıralanabilir. Hükümet, bu tarihten sonra Kürt sorununun çözümünde yasal Kürt siyasi hareketi ile ilişkilerin yeterli olmayacağı tespitinden hareketle, silahlı Kürt hareketiyle diyaloga geçme ihtiyacı duydu. Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) ile PKK yöneticileri arasında Oslo'da görüşmeler yapılmasına uzanan süreç, 22 Temmuz 2007 seçimlerinin ardından hız kazandı.

29 Mart 2009 Yerel Seçimleri

2009, DTP için kritik bir seçim yılı oldu. Önceki yerel seçimlerde dört il belediyesini AK Parti'ye kaptırmış olmanın getirdiği stresle 29 Mart yerel seçimlerine katıldı. İl Genel Meclisi seçimlerinde

oyların yüzde 5,7'sini alarak, bir önceki seçimde elde edilen yüzde 4 oranının aldatıcı olduğunu gösterdi. Ancak DEHAP'ın yedi yıl önce genel seçimlerde ulaştığı yüzde 6,14'ün gerisinde kaldı.

Bu seçimlerde biri büyükşehir (Diyarbakır) olmak üzere sekiz il, 50 ilçe ve 40 belde belediye başkanlığını kazandı. Yerel yönetimlerde yaşanan başarısızlığı bu seçimlerde kısmen durdurdu. 2009 yerel seçimleri, iktidar partisinin Kürt politikasında kimlik temelli çözüm arayışlarına yönelmesini sağladı, demokratik açılım süreci başladı.

12 Haziran 2011 Genel Seçimleri

"Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku" olarak 44 ilden bağımsız adaylar göstererek seçimlere giren BDP, daha ilk anda Yüksek Seçim Kurulunun (YSK) şok kararıyla karşılaştı. YSK'nın, BDP'li yedi adayın adaylığını onaylamama kararı alması, Kürt sokağını ateşledi. PKK'nın seçimler öncesi (28 Şubat 2011) ateşkesi bozması, yükselen siyasi tansiyonun patlamasına yol açtı. Seçimlere müdahale anlamına gelen YSK kararı, yeniden gözden geçirilerek BDP'li adayların önündeki engeller kaldırılrsa da ortaya çıkan gerginlik giderilemedi. YSK'nın seçimlere müdahalesinin yarattığı doping etkisiyle agresif bir seçim kampanyası yürüten BDP, sandıkta önemli bir başarı sağladı.

BDP'nin desteklediği blok adayları oyların yüzde 5,90'nını (2.339.501) alarak 36 milletvekili çıkardı. Diyarbakır, Hakkari, İstanbul, Mardin, Şırnak ve Van illerinde hem oy oranını hem de milletvekili sayısını arttırdı. 2007'de milletvekili çıkaramadığı Adana, Ağrı, Bingöl, Kars ve Mersin illerinde birer milletvekili çıkardı. Batman, Bitlis, Iğdır, Muş, Siirt ve Şanlıurfa'da milletvekili sayısını arttıramasa da oylarını yükseltti.

DEMOKRATİK AÇILIM

2009'da başlayan ve adına "Demokratik Açılım" denilen süreçle birlikte Türkiye, tabularından kurtulmaya başladı. Bu süreçte, Kürt sorunuyla ilgili resmi politika kamuoyunda tartışmaya açıl-

5. 22 Temmuz 2007'de yapılan genel seçim sonuçlarını kasım ayında partisinin il başkanları toplantısında değerlendiren Başbakan Erdoğan, Doğu ve Güneydoğu'dan 60 Kürt milletvekili çıkardıklarını belirterek, Kürdlerin temsilcisinin AK Parti olduğunun altını çizdi.

6. Başbakan'ın baş danışmanı ve İstanbul Milletvekili Yalçın Akdoğan, 29 Aralık 2012 tarihli Milliyet gazetesine verdiği röportajda, PKK'nın bölgede AK Parti'yi düşman ilan ettiğine ilişkin stratejisinin ayrıntılarını anlattı.

dı. Kürt meselesi tabu olmaktan çıktı. Demokratik Açılım'la hükümet, aslında devletin Kürtlere yönelik inkar, asimilasyon ve ret politikalarına son verdiğini ilan ediyordu. Sadece Kürt politikasında değil, Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze devletin dışladığı toplumsal kesimler ve inanç gruplarıyla ilgili olarak da yeni bir açılım süreci başlatıldı. Kürt açılımına eş zamanlı olarak Alevi ve Roman çalıştayları düzenlendi, azınlık haklarıyla ilgili eksiklikler tespit edildi.⁷ Demokratik açılım süreci, resmi ideolojinin sınırlarını çizdiği laik-Türk vatandaşlık tanımını zayıflatırken, evrensel standartlarda yeni bir vatandaşlık tanımına duyulan ihtiyacı ülkenin öncelikli gündemi haline getirdi.

Demokratik Çözüm Arayışı Hız Kazandı

Açılımla birlikte hükümet Kürt sorununa yaklaşımda güvenlik perspektifli bakıştan uzaklaşarak siyasal yöntemi öne almaya başladı. Bu değişim, Doğu ve Güneydoğu'da yeni bir rahatlama dönemini de beraberinde getirdi. PKK yöneticileri ile Oslo'da yapılan görüşmelerin İmralı'daki örgüt lideri Abdullah Öcalan ile sürdürülmesi olumlu sonuçlar doğurdu. Hükümet, dağdaki örgüt militanlarının eve dönüşü için hazırlıklara girişirken, ateşkes ilan eden PKK da siyasete ısınmaya başladı. Öcalan'ın talimatı üzerine örgüt kontrolündeki Mahmur Kampı ile dağ kademelerinin da aralarında olduğu 40'a yakın kişi, Silopi'deki Habur Sınır Kapısı'ndan gelerek güvenlik güçlerine teslim oldu.⁸ Ancak DTP'nin sınırda yaptığı kitlesel karşılamının kamuoyunda "PKK şovu" olarak tepki görmesi, dağdan indirme planının bir süreliğine rafa kaldırılmasıyla sonuçlandı.

7. 3 Ekim 2009 tarihinde gerçekleşen AK Parti 3. Olağan Kongresi'ne hükümetin "Demokratik açılım raporu" sunuldu. Raporun ayrıntılarına "akparti.org.tr"den ulaşılabilir.

8. PKK lideri Abdullah Öcalan, 9 Ekim 2009 tarihli avukat görüşmesinde demokratik çözümün önünü açmak amacıyla iki barış grubunun Türkiye'ye gelmesi çağrısında bulundu. Bu çağrının ardından Mahmur ve Kandil'den 34 kişilik bir grup, Silopi'deki Habur Sınır Kapısı'ndan Türkiye'ye giriş yaptı.

Barış iklimi yerini sert rüzgarların estiği 1990'lı yılların eski havasına bıraktı. Yerel seçimlerin ardından sivil Kürt siyasetçiler ve seçilmiş belediye başkanları, KCK operasyonlarında gözaltına alınarak tutuklandı. PKK yeniden şiddet eylemlerine dönerken, Abdullah Öcalan ile MİT arasındaki görüşmeler de düşük seviyeye çekildi.

Yasal Kürt siyasi hareketi, Demokratik Açılım'ı olumlu bulmakla birlikte "dışlanma" ve "tasfiye edilme" endişesi yaşadı. Bu ruh hali, demokratik açılım sürecine güvensiz yaklaşımlarına, mesafeli durmalarına neden oldu.

Sivil siyasetçilere karşı yürütülen yaygın tutuklama furyası da hareketin endişe ve kaygılarını besleyen bir işlev gördü. Hükümet ise Kürt siyasi hareketinin şiddet aracılığıyla bölge üzerinde tesis ettiği otorite ve gücünden vazgeçmek istemediği için Açılım'a mesafeli yaklaştığı görülmekteydi. İmralı ile görüşmeler sürmesine karşın 12 Haziran 2011 seçimlerine bu gergin siyasi atmosfer içinde girildi.

Çatışmalar Tırmanıyor

BDP'nin seçim başarısı siyasetin ön plana çıkmasını sağlayamadı. PKK'nın seçimlerin hemen öncesinde tek taraflı eylemsizlik kararını bozması, yaşanacak çatışmaların da habercisiydi. Abdullah Öcalan, örgütünün aldığı kararı isabetli bulduğunu ve çatışmalardan uzak durulması gerektiğini şu mesajla duyurdu: "Halkımıza şunları söyleyebilirim; Burada bir diyalog devam ediyor. Kimi pratik öneriler aşamasına gelmiş bulunmaktayız. Diyalog ve müzakere yöntemine şans veriyoruz. Bu yöntem pratikleşirse 2011 çözümün geliştiği yıl olacaktır."⁹

14 Temmuz 2011'de Diyarbakır'da toplanan Demokratik Toplum Kongresi (DTP) "demokratik özerklik" ilan etti. Aynı saatlerde Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde birkaç gün önce kaçırılan iki sağlık görevlisi ve bir uzman çavuşu aramak

9. 20 Mart tarihli görüşme notları ve detayları için bkz. "Öcalan: Görüşmelerde öneri aşamasına geldik", Hürriyet, 20 Mart 2011.

için araziye çıkan askeri birlik PKK saldırısına uğradı. 13 askerin hayatını kaybettiği haberi, kamuoyunda şok etkisi yarattı.

PKK, çatışmanın “meşru savunma” temelinde geliştiğini açıklasa da ikna edici olamadı. Hükümet, saldırının örgütün seçimlerden önce olağan kongresinde kararlaştırıldığı “devrimci halk savaşı” stratejisinin sonucu olarak geliştirildiğini değerlendirdi. PKK'nın peş peşe geliştirdiği saldırılar hükümeti doğruladı. 17 Ağustos'ta PKK'nın Hakkari Çukurca'da kurduğu pusuda sekiz asker ile bir korucu hayatını kaybetti. 20 Eylül'de Ankara'da gerçekleştirilen patlamada, üç sivil hayatını kaybederken 34 kişi yaralandı. 19 Ekim'de PKK'nın Çukurca saldırısında 24 asker daha hayatını kaybetti. 20 Ağustos 2012'de Gaziantep'te Karşıyaka Polis Karakolu'na bombalı araçla düzenlenen saldırıda dokuz kişi hayatını kaybetti, 66 kişi de yaralandı.

PKK'nın eylemlerini tırmandırmasına karşılık siyasi iktidar da, İmralı ile görüşmeleri keserek, örgütün sınır ötesindeki kamplarına hava operasyonları düzenledi. Yurt içinde de karadan operasyonlara hız verdi. Bu gerilim siyasal alana da yansdı. Hakkari'nin Şemdinli ilçesine giden dokuz BDP'li 10 milletvekili, yol kesen PKK'lularla kucaklaştı. Görüntüler kamuoyunda küçük çaplı bir infiale yol açtı. Van Cumhuriyet Başsavcılığı, PKK'lularla kucaklaşan milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması için harekete geçti. Hazırlanan fezleke kısa sürede Meclis'e gönderildi.

Hükümetin 2005-2009 arasında Oslo'da, bu tarihten sonra da İmralı ve Kandil'de sürdürdüğü görüşmeler, hayal kırıklığıyla sonuçlandı. Çatışmaların şiddetlenmesi, Kürt meselesinde ve PKK'nın dağdan indirilmesinde müzakere yönemini öne alan siyasal iktidarın eleştirilmesine yol açtı. Karakol baskını, mayınlı saldırı ve şehirlere sıçrayan şiddet, hükümete yönelik tepkilerin yükselmesine neden oldu. PKK'nın şiddetten vazgeçmek istemediğine dair yargı kamuoyunda güçlenirken, örgütte çift başlılığın yaşandığı görüşü yaygınlık kazandı.

Şiddet Geri Çekiliyor

14 Temmuz 2011'de gerçekleşen Silvan saldırısıyla yeniden tedavüle sokulan güvenlikçi perspektif, 2012'de yükselen şiddet dalgası ve yüksek can kayıpları şeklinde yaşandı. Suriye krizinin derinleşmesi ve PKK'nın PYD üzerinden mücadeleyi Suriye'yi de içerecek şekilde genişletmesi, meselelerin bölgesel ve uluslararası boyutunu belirginleştirdi. Ancak 2011'de başlayan şiddet dalgası, 2012'nin son çeyreğinde yasal Kürt hareketinin ağırlığını koymasıyla dinmeye başladı. BDP'nin sivil eylemlere ağırlık vermesi ve Abdullah Öcalan'ın yeniden devreye girmesini sağlamak için yaptığı çağrılar sonuç verdi. 12 Eylül'de PKK, PJAK ve KCK'lı tutuklular, “Abdullah Öcalan'a yönelik tecridin kalkması”, “Anadilde savunma” ve “Anadilde eğitim” talebiyle başlattığı açlık grevleri gündem yarattı. Gelişmeler karşısında hükümet Abdullah Öcalan ile yeniden temas kurdu. MİT Müsteşarı Hakan Fidan, açlık grevleri sürerken İmralı'ya gitti. 17 Kasım'da Öcalan, 67. Gününde açlık grevlerinin bitirilmesi için uzun bir süreden sonra görüşe giden kardeşi Mehmet Öcalan aracılığıyla çağrı yaptı.

2009'da başlayan 'Demokratik Açılım' ile birlikte Türkiye tabularından kurtulmaya başladı. Bu süreçte, Kürt sorunuyla ilgili resmi politika kamuoyunda tartışılmaya açıldı.

YENİ DÖNEM: 2013 ÇÖZÜM SÜRECİ

Açlık grevleri vesilesiyle Abdullah Öcalan'ın örgüt üzerindeki otoritesini yeniden test etme fırsatı bulan siyasal iktidar, Kürt meselesinde ve PKK'nın silahsızlandırılmasında yeni bir süreci başlatma kararı aldı. MİT Müsteşarı Hakan Fi-

dan'ı İmralı Adası'na tekrar gönderen Başbakan Erdoğan, görüşmelerden umutluydu. 2009'da akim kalan Demokratik Açılım Süreci'nin bu kez tamamlanmasını istiyordu. İki tarafın da kamuoyundan gizli yürüttüğü görüşmeler, 2013'ün ilk ayında duyuruldu. Yasal Kürt siyasi hareketi, ilk kez bu görüşmeler sırasında devreye girme şansı buldu. BDP, Çözüm Süreci'nde Abdullah Öcalan ile KCK yönetiminin üstlendiği Kandil'deki KCK yöneticileri arasında koordinasyon görevi üstlendi.¹⁰

"2013 Çözüm Süreci" olarak adlandırılan bu yeni dönem, meselenin çözümü noktasında silah ve şiddetin neden olduğu çatışma ortamını ortadan kaldırarak, diyaloga, siyasete, huzur ve barışa zemin hazırlamayı amaçlıyor. İmralı'da bulunan Abdullah Öcalan ile MİT Müsteşarı Hakan Fidan arasında gerçekleşen görüşmelerle başlayan süreç, dikkatle ve adım adım izlenmesi gereken stratejik bir yol haritasını da ortaya koyuyor.

Çözüm Süreci'nin en belirgin özelliği 2006-2009 arasında Oslo'da üçüncü bir devletin gözetiminde başlatılan görüşmelerden farklı olarak "milli" bir nitelik taşımasıdır. Görüşme süreci hükümetin kontrolünde ve üçüncü bir ülke olmaksızın, İmralı Adası'nda müebbet hapis cezasına çarptırılan örgüt lideri konumundaki Abdullah Öcalan ile yürütülüyor. Daha önce PKK yöneticileriyle yapılan görüşmelerin merkezinde bu kez Abdullah Öcalan yer alıyor. Kürt hareketi adına Abdullah Öcalan'ın muhatap alınması, örgüt ve BDP'nin bu süreçten dışlandığı anlamına gelmiyor elbet. BDP'li heyetlerin koordinasyonu ile Kandil de görüşmelerin bir tarafı durumunda. Çözüm Süreci, Demokratik Açılım Süreci ve Oslo görüşmelerinden farklı olarak, kamuoyuna açık ve kamuoyu destek ve hassasiyeti gözetilerek yol alıyor. Kamuoyu, sürece hakem kılınıyor. Bu özellikleri, Çözüm Süreci'nin

hızlı yol almasını ve sonuca kilitlenmesini sağladığı gibi, dış müdahalelerden etkilenmesini de en aza indiriyor.

Birinci yılını geride bırakan Çözüm Süreci'ne yönelik sabotaj girişimleri sonuç vermediği gibi, Çözüm Süreci'nin saldırılardan güçlenerek çıkmasına yol açtı. Paris'te PKK'nın üç kadın yöneticisine suikast düzenlenmesi, sürecin karşılaştığı en ciddi saldırıydı. Çözüm Süreci'nin bitirilmesini amaçlayan bu saldırı, aksi sonuç verdi ve barış sürecinin güçlenmesine neden oldu. Diyarbakır'da düzenlenen cenaze törenine barış talebi, damgasını vurdu. 21 Mart 2013 Diyarbakır Newroz'unda Öcalan'ın silahlı mücadeleye son verdiğini açıklayan mesajı,¹¹ sadece Güneydoğu'da değil, batı kamuoyunda da büyük destek buldu.

Adım Adım Çözüm Süreci¹²

28 Aralık 2012: Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, konuk olduğu "Enine Boyuna" programında İmralı ile görüşmelerin devam ettiğini söyledi. TRT1, TRT Haber ve TRT Türk'te ortak yayınlanan programda Erdoğan, "Şu sıralarda halen görüşme var mı? Devam ediyor mu görüşme" sorusu üzerine "Halen var. Çünkü netice almamız lazım. Biz, bu ışığı görebiliyorsak, o adımı atmaya devam ederiz, baktık ki artık ışık yok, orada keseriz" dedi.

3 Ocak 2013: BDP milletvekili Ayla Akat ile bağımsız milletvekili ve DTK Eş Genel Başkanı Ahmet Türk Abdullah Öcalan ile görüşmek üzere İmralı adasına gitti. Yapılan görüşmeyle ilgili olarak Abdullah Öcalan'ın "bir gün bile kaybedecek zaman yok, barış hemen sağlanmalı" dediği öğrenildi. Bu görüşme meselenin çözümü için yeşeren umutları başka bir boyuta taşıdı. Görüşmeye katılan Ahmet Türk, Türkiye'de ka-

10. 3 Ocak 2013 günü sabah saat 08.00'da Mardin Milletvekili Ahmet Türk ile BDP Batman Milletvekili Ayla Akat, İmralı Adası'na giderek Abdullah Öcalan ile görüştü. 14 yıllık İmralı sürecinde BDP'li bir heyet ilk kez Ada'ya gitti.

11. Sözkonusu mektup için bkz., "Abdullah Öcalan'ın mektubunun tam metni", *Euronews*, 22 Mart 2013.

12. Stratejik bir yol haritasını da ortaya koyan Çözüm Sürecindeki gelişmelerin geniş haline <http://setav.org/tr/kurt-meselesi/zaman-cizelgesi/5631> linkinden ulaşılabilir.

nayan bir yara olduğunu ve bunu çözmek için herkese sorumluluk düştüğünü belirtti.

10 Ocak 2013: Abdullah Öcalan ile İmralı'da gerçekleştirilen görüşmeler üzerinden PKK'nın silah bırakması ve Kürt sorununun çözümü için yeniden adımlar atılmaya başlarken, Fransa'nın başkenti Paris'te Kürt Enformasyon Bürosu'nda PKK'yı kuran isimler arasında bulunan Sakine Cansız ile örgütün Avrupa'daki önemli isimlerinden Fidan Doğan ve Leyla Söylemez'in öldürülmesi Türkiye gündemine bomba gibi düştü. Bu cinayetlerle ilgili çeşitli iddialar ortaya atıldıysa da adli soruşturma henüz tamamlanmadı.

17 Ocak 2013: Paris'teki cinayetlerin ardından merakla beklenen cenazeler sorunsuz ve olaysız geçti. Sadece hayatını kaybedenlerle ilgili pankartların bulunduğu törende barış havası esti. BDP Eşbaşkanı Selahattin Demirtaş, törende söz alarak Kürtlerin barışa hazır olduğunu belirtti. Törene damgasını vuran şey ise bir pankart ve slogan oldu: "Savaşın Kazananı, Barışın Kaybedeni Olmaz" ve "Barış güzeldir, savaşa lanet olsun".

12 Şubat 2013: Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Kayseri'de sivil toplum örgütleri ve kanaat önderleriyle yaptığı bir toplantıda, "Terörü bitirmek için ne gerekiyorsa yaparım. 'Terörün bitmesi için zehir içeceksin' deseler içerim. Siyaset umurumda değil. Öleceğimi de bilsem bu zehri içerim. Yeter ki terör bitsin" diyerek PKK'nın silah bırakması için başlatılan Çözüm Süreci'ndeki iradesini ortaya koydu.

18 Şubat 2013: Halkların Demokratik Kongresi'nin (HDK) üyeleri ve BDP milletvekilleri Sebahat Tuncel, Ertuğrul Kürkçü, Sırrı Süreyya Önder ile Bağımsız Milletvekili Levent Tüzel öncülüğündeki heyet, 17 Şubat'ta Çorum'dan başlayan "Barış için eşitlik, çözüm için müzakereler" başlığı altında Karadeniz gezisinin ikinci gününde Sinop'ta saldırıya uğradı. Benzer olayların gezinin üçüncü durağı Samsun'da da yaşanmasının ardından heyet Karadeniz gezisini iptal etti.

23 Şubat 2013: İmralı'ya kimin gideceğine dair yaşanan isim krizinden sonra, BDP Grup

Başkanvekili Pervin Buldan ile milletvekilleri Sırrı Süreyya Önder ve Altan Tan'ın İmralı'ya gidecek heyette yer alacağı açıklandı. İsim listesi Adalet Bakanlığı tarafından onaylandı. Bir önceki ziyareti gerçekleştiren Ahmet Türk ve Ayla Akat yerine yeni listede yer alan Önder ve Tan'ın TBMM Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nda da yer almaları dikkat çekti. İkinci ziyaretin ardından Öcalan'ın BDP'ye, PKK'nın Avrupa kanadına ve Kandil'e yönelik kaleme aldığı mektuplar BDP'ye ulaştı. BDP yönetimi, değerlendirmesini yaptıktan sonra mektupları muhataplarına ulaştırdı.

28 Şubat 2013: BDP'li milletvekilleri Sırrı Süreyya Önder, Pervin Buldan ve Altan Tan'ın İmralı Cezaevi'nde Abdullah Öcalan ile yaptığı görüşmeye ilişkin notların basında yer alması Ankara'da deprem etkisi yarattı. "Görüşme notlarını kimin sızdırdığına" ilişkin sorular gündeme geldi. Daha önce 'bizden sızmadı' diyen BDP, notların parti genel merkezinden alındığını kabul etti.¹³

13 Mart 2013: PKK'nın elindeki sekiz asker ve kamu görevlisi Türkiye'den giden BDP Milletvekilleri, İHD ve Mazlum-Der temsilcilerinin bulunduğu heyete teslim edildi. Serbest bırakılan kamu görevlileri, Habur Sınır Kapısı'ndan Türkiye'ye giriş yaptı. İki seneyi aşkın bir süredir PKK tarafından alıkonan Kaymakam adayı Kenan Erenoğlu, serbest bırakılmanın süre giden Çözüm Süreci'ne ilişkin yönünü şu sözlerle açıkladı: "Gelirken farklı bir süreç başlamıştı, giderken farklı bir süreç başladı. Hoş bir süreçteyiz. Olumlu gittiğini gözlemlediğimiz bir süreçteyiz."

18 Mart 2013: İkinci heyetin Öcalan'la görüşmesi sonrasında Kandil ve Avrupa'ya ulaştırılan Öcalan'ın çözüm stratejisinin yansımalarını aktarmak ve Öcalan'ın Newroz'da okunacak çağrısını almak üzere üçüncü BDP heyeti İmralı'ya gitti. Heyette ikinci görüşmede de yer alan Grup Başkanvekili Pervin Buldan ve İstanbul Milletve-

13. BDP lideri Selahattin Demirtaş, 09.03.2013'te sosyal medya üzerinden yaptığı açıklamada, İmralı zabıdarının partileri üzerinden basına sızdırıldığını kabul etti.

kili Sırrı Süreyya Önder'in yanı sıra görüşmelerin başından itibaren BDP'nin ısrarcı olduğu BDP Eş başkanı Selahattin Demirtaş da yer aldı. İmralı dönüşünde açıklama yapan Demirtaş, Öcalan'ın mesajını okudu. Demirtaş, Öcalan'ın mesajında "21 Mart'ta bir çağrı yapmak üzere hazırlık yapıyorum. Bu çağrı askeri ve politik anlamda doyurucu olacaktır" dediğini aktardı.

BDP, Çözüm Süreci'nde Abdullah Öcalan ile Kandil'deki KCK yöneticileri arasında koordinasyon görevi üstlendi.

21 Mart 2013: Diyarbakır'da büyük bir coşkuyla kutlanan Newroz'da, İmralı Adası'nda tutuklu bulunan Abdullah Öcalan'ın Çözüm Süreci'ne yönelik kaleme aldığı mektup okundu. Mektubu Kürtçe olarak BDP Grup Başkan Vekili Pervin Buldan, Türkçe olarak da BDP milletvekili Sırrı Süreyya Önder okudu. Öcalan, mektubunda "İslami demokratik kardeşlik" vurgusu yaparken, "Bugün milyonların şahitliğinde yeni bir dönem başlatacağım. Silah değil siyaset. Silahlı güçlerimiz sınır dışına çekilsin" çağrısında bulundu. Yeni yıl ile başlayan Çözüm Süreci'nin beklenen iki adımı olan ateşkes çağrısı ve silahlı güçlerin sınır dışına çekilme çağrısı gerçekleşti.

23 Mart 2013: PKK'nın yöneticilerinden Murat Karayılan yaptığı açıklamada, "Öcalan'ın kararı bizim kararımızdır" diyerek KCK, PKK ve HPG olarak açık bir şekilde 21 Mart'tan itibaren ateşkes ilan ettiklerini açıkladı.

3 Nisan 2013: Çözüm Süreci'ne katkıda bulunacak 'Âkil İnsanlar Heyeti', Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın imzasıyla kuruldu. 51'i erkek, 12'si kadın olmak üzere toplam 63 kişiden oluşan heyet, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinde, içinde dokuzar kişi bulunan gruplara ayrıldı. Her grup birer başkan, başkan yardımcısı, sekreter ve

üyelerden oluşturuldu. Başbakan Erdoğan, 4 Nisan'da Dolmabahçe Başbakanlık ofisinde heyetle ilk toplantısını yaparak, heyetin çalışma yöntemi hakkında bilgiler verdi. Grupların kendi bölgelerinde yapacakları çalışmalar ve hazırlayacakları raporlarda tamamen özgür olduğunu ifade eden Erdoğan, ayrıca heyetin çalışma süresinin iki ay olduğunu belirtti.

3 Nisan 2013: BDP Eşbaşkanı Selahattin Demirtaş ve milletvekilleri Pervin Buldan ile Sırrı Süreyya Önder'den oluşan BDP Heyeti, İmralı adasına gitti. Çözüm Süreci'nde gelinen noktada, geri çekilmenin silahlı mı yoksa silahsız mı olacağı tartışmasının öne çıktığı ve Akil İnsanlar Heyeti'nin ilan edilmesinden hemen önce gerçekleşen ziyarete kamuoyu ilgisi yoğun olurken, görüşme sonrası İmralı'dan ayrılan heyet, kamuoyuna daha sonra açıklama yapılacağını belirtti. Başbakan Tayyip Erdoğan'ın dayanak olarak Öcalan'ın mesajını göstererek yaptığı, "Silahları bırakıp çekilin" açıklamasına PKK'dan itiraz gelmişti.

9 Nisan 2013: TBMM'de, Kürt meselesinin çözümüne dair başlayan sürecin değerlendirilmesine ilişkin Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önerge kabul edildi. Gergin geçen toplantının ardından CHP ve MHP'nin Genel Kurul'u terk etmesi nedeniyle oylamaya AK Parti ve BDP katıldı. MHP, Meclis'te Çözüm Süreci için kurulacak Araştırma Komisyonu'na katılmayacağını açıkladı. Komisyon'un 17 üyeden oluşması ve üç ay süreyle çalışması kararlaştırıldı.

11 Nisan 2013: Kamuoyunda "4. yargı paketi" olarak bilinen İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilerek yasalaştı. Pakete göre terör örgütüne üye olmadan örgüt adına suç işleyen kişinin, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılmasına ilişkin hüküm, sadece silahlı örgütler hakkında uygulanacaktı. Ayrıca, bildiri basmak ve yaymak, örgütün propagandasını yapmak ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Ka-

nunu'na muhalefet suçlarını işleyenler ise sadece işledikleri suçtan ceza alacaklar, üyesi olmadıkları örgütten dolayı ise ceza almayacaklardı. Bu maddeleri ile entegre bir plan dahilinde yürütülen Çözüm Süreci'nde Anadilde Savunma değişikliğinden sonra demokratikleşme adına önemli bir yasal adım da atılmış oldu.

15 Nisan 2013: PKK'nın Öcalan'ın son mektubuna verdiği yanıtın İmralı'ya ulaştırılmasının ardından Pervin Buldan ve Sırrı Süreyya Önder'den oluşan heyet İmralı Adası'na gitti. Görüşmeyle ilgili basın toplantısı düzenleyen Önder ve Buldan, Öcalan'ın birkaç gün içinde kamuoyuna bir mektup göndereceğini belirtti. PKK'nın geri çekilmesinin nasıl olacağını tartışıldığı bir zaman diliminde gerçekleşen ziyarette Öcalan'ın Kandil'in geri çekilme konusundaki soru işaretlerine cevap verdiği yorumları yapıldı.

25 Nisan 2013: Murat Karayılan Kandil'de gerçekleştiği basın toplantısında ulusal ve uluslararası medya temsilcilerine açıklamalarda bulundu. Kürtlerin artık kimliklerini kazandığını belirten Karayılan, sürecin ve geri çekilmenin kesintiye uğramaması için temel olan bazı hususları maddeler halinde formüle etti. Sürecin ateşkes, geri çekilme, demokratikleşme ve normalleşme adımları şeklinde cereyan ettiğini belirten Karayılan'ın son aşama olarak değerlendirdiği normalleşme süreci yorumcular tarafından silah bırakma olarak yorumlandı. PKK güçlerinin 8 Mayıs itibarı ile geri çekilmeye başlayacaklarını belirten Karayılan, herkesi bu süreçte üzerine düşen görevi yapmaya çağırdı.

8 Mayıs 2013: Türkiye sınırları içindeki 1.500 PKK'lı, sınır dışına çekilmeye başladı. PKK, çekilmenin bir gün öncesinde yaptığı açıklamada çekilme için bütün hazırlıkların tamamlandığını belirtti. Öcalan'ın Nevruz mesajının ardından, Murat Karayılan 25 Nisan'da "PKK 8 Mayıs'ta sınır dışına çekilmeye başlayacak" demişti. BDP Eşbaşkanı Selahattin Demirtaş ise yaptığı açıklamada "coğrafyanın büyüklüğü, mevsimsel koşullar düşünüldüğünde, geldikleri

yolu kullanarak hesap edildiğinde geri çekilmelerin 3-4 ay sürebileceği öngörülebilir" dedi.

7 Haziran 2013: 2013 yılında Kürt meselesinin barışçıl yollardan çözümü için başlatılan Çözüm Süreci kapsamında daha önce İmralı'da Öcalan ile beş kez görüşen BDP heyeti, altıncı görüşmeyi gerçekleştirdi. Selahattin Demirtaş ve Pervin Buldan'dan oluşan heyetin gerçekleştirdiği İmralı ziyareti sonrasında Demirtaş, Öcalan'ın mesajlarını açıkladı: "İçinde bulunduğumuz süreci daha derinlikli yürütmek için devletle olan görüşmelerim sürüyor." Öcalan, ayrıca Gezi parkında yaşananları anlamlı bulduğunu; ancak hiç kimsenin ulusalcı, milliyetçi, darbeci çevrelere de kendini kullandırmaması gerektiğinin altını çizdi.

24 Haziran 2013: BDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş ve BDP Grup Başkan Vekili Pervin Buldan'dan oluşan BDP heyeti, Abdullah Öcalan ile görüşmek için İmralı'ya gitti. yedinci ziyarette, daha önceki ziyarette olduğu gibi İstanbul Gezi Parkı protestolarına katıldığı için veto edildiği öne sürülen Sırrı Süreyya Önder yer almadı. Ziyaret sonrası bir açıklama yapmayan heyet ertesi gün yazılı bir açıklama yaptı. Açıklamada Abdullah Öcalan'ın mesajı da yer aldı: "Bu mesele 100 yıllık bir meseledir. Meselenin tarihi olguları ve maddi olgulara dayanan gerekçeleri vardır. Herkesin bu ciddiyetle yaklaşması gerekir." Öcalan süreçte artık ikinci aşamaya geçildiğini, buna dair planlarını da devlete teslim ettiğini bildirdi.

26 Haziran 2013: Başbakan Erdoğan, Akil İnsanlar Heyeti'yle son kez bir araya geldi. Görüşmede 62 akil insan, her coğrafi bölge için hazırladıkları yedi ayrı raporu Başbakan Erdoğan'a takdim etti. Akil insanlar, görüştükleri vatandaşların görüş ve önerilerini hazırladıkları raporlarda özetledi. Başbakan Erdoğan'a takdim edilen raporlardaki görüş ve önerileri dikkate alarak hükümetin Çözüm Süreci'nde atacağı adımları da gözden geçireceği belirtildi. Raporlar ayrıca AK Parti'nin yetkili kurulları ve Bakanlar Kurulu toplantısında da masaya yatırıldı.

29 Haziran 2013: Diyarbakır'ın Lice İlçesi Kayacık Köyü'nde jandarma karakoluna yapımı süren ek inşaatı engellemek isteyen grupla güvenlik güçleri arasında çatışma çıktı. Gruptakiler, molotof kokteyli atarak şantiyeye girmek isteyenler, güvenlik güçleri gaz bombasıyla müdahale etti. Bu sırada protestocu gruptan bazıları, işçilerin kaldığı çadırları ateşe verdi. Protestocuların karakol inşaatına girmesine engel olmak için müdahale eden jandarma, bir kişinin ölümüne yol açtı. Olaylarda dokuz kişi de yaralandı. Lice'de yaşanan olaylar İstanbul'da Kadıköy, Beşiktaş ve Kağıthane'de protesto edildi.

5 Temmuz 2013: BDP Eşbaşkanı Gülten Kışanak ve DTK Eşbaşkanı Ahmet Türk, PKK yönetimiyle görüşmek üzere Kuzey Irak'a gitti. Kışanak ile Türk, Erbil'de, Neçirvan Barzani ile görüştüktan sonra, Murat Karayılan, Cemil Bayık, Duran Kalkan ve Sabri Ok'un da aralarında bulunduğu örgüt yöneticileriyle bir araya geldi. Kandil'de gerçekleştirilen "çözüm zirvesinde" İmralı'ya yapılan son ziyarette Öcalan'ın verdiği mesajlar iletildi. Kandil zirvesinde, Lice başta olmak üzere Çözüm Süreci'yle ilgili yaşanan sıkıntılar, hükümetin üzerinde çalıştığı insan hakları paketi ve BDP'lilerin ilgili bakanlarla yaptığı görüşmeler değerlendirildi.

10 Temmuz 2013: KCK'nın 9. Genel Kurul toplantısında KCK Genel Başkanlık Konseyi oluşturuldu ve Yürütme Konseyi Eş Başkanlığı sistemi getirildi. Kongre sonucunda PKK'nın üst yönetiminde değişiklik yapıldı. Murat Karayılan KCK Konsey Başkanlığı'ndan ayrılarak KCK'nın silahlı kolu olan HPG'nin başına getirildi. Karayılan'ın yerine ise Cemil Bayık ve PKK'nın kadın liderlerinden Bese Hozat geldi.

21 Temmuz 2013: BDP Eş Başkanı Selahattin Demirtaş ve Grup Başkanvekili Pervin Buldan'dan oluşan BDP heyeti İmralı'ya ziyaret etti. Sekizincisi gerçekleşen görüşmenin ardından yapılan açıklamada Öcalan'ın kamuoyuna iletmesini istediği mesaja verildi. Mesajda, "Başlatmış olduğumuz süreç bütün ağırlığıyla, ciddiyetiyle, derinliğiyle devam ediyor" ifadesi-

ne yer verilerek, hükümetle yapılan görüşmeler, diyaloglar ve çözüme dair yoğunlaşmaların sürdürüğü belirtildi.

28 Temmuz 2013: KCK'nın yürütme konseyi Eşbaşkanı Cemil Bayık, Çözüm Süreci'nde hükümetin adım atması gerektiğini söyledi. Bayık, "1 Eylül son tarihtir. 1 Eylül'e kadar adım atılmazsa amacın çözüm değil, tasfiye ve katliam olduğu anlaşılacaktır. Elbette o zaman özgürlük hareketi ve Kürt halkı bu tasfiyeye karşı kendini savunacaktır. Bunu herkes böyle bilmeli." dedi.

17 Ağustos 2013: Selahattin Demirtaş ve Pervin Buldan İmralı'ya gitti. Dokuzuncusu gerçekleşen İmralı görüşmesi dört saat sürdü. BDP'den yapılan açıklamada Öcalan'ın mesajlarına yer verildi. Açıklamaya göre Öcalan, "bundan sonra benim konumumun araşsal olmaktan çıkıp stratejik bir konuma evrilmesi gerekmektedir" dedi.

9 Eylül 2013: Hükümeti demokratikleşme ve Kürt sorununun çözümünde adım atmamakla suçlayan KCK, PKK'nın Türkiye topraklarından çekilmeyi durdurduğunu açıkladı. KCK Yürütme Konseyi Başkanlığı'ndan yapılan açıklamada çekilmenin durdurulmasına karşın, ateşkesin sürdürüleceği kaydedildi. Açıklamada, "Atılan adımlar karşısında hükümetin sorumsuz davranması, demokratikleşme ve Kürt sorununun çözümü konusunda adım atmaması nedeniyle gerillaların geri çekilişi durduruldu" dendi.

15 Eylül 2013: Selahattin Demirtaş ve Pervin Buldan onuncu ziyaret için İmralı'ya gitti. Görüşmeyle ilgili BDP yazılı açıklama yaptı. Açıklamada, Öcalan'ın "Karşılıklı ateşkes durumunun korunuyor olması anlamlı" dediği ifade edildi.

14 Ekim 2013: BDP Grup Başkanvekilleri Pervin Buldan ve İdris Baluken, Abdullah Öcalan ile görüşmek üzere İmralı'ya gitti. Rutin olarak gerçekleşen ve süreç ile ilgili konuların görüşüldüğü ziyaretlerin on birincisinin ardında yazılı açıklama yapıldı. Açıklamada Öcalan'ın "Yürüttüğümüz bu çalışmaların formatı hatasıyla sevabıyla bir yılını tamamladı. Sürecin hassasiyeti nedeniyle"

le zaman kaybetmeden derinlikli müzakerelerin hayata geçmesi gerekir” dediği belirtildi.

13 Kasım 2013: 12. İmralı görüşmesine BDP Grup Başkanvekilleri Pervin Buldan, İdris Baluken ve HDP İstanbul Milletvekili Sırrı Süreyya Önder gitti. Gezi olaylarındaki rolü nedeniyle altıncı İmralı heyetinden çıkartılan Sırrı Süreyya Önder'e yeniden İmralı vizesi çıkmış oldu. Görüşme sonrasında bir açıklama yapan Önder, Öcalan'ın “Çözüm Süreci ciddi bir aşamaya gelmiştir. Süreç halen devam etmekle beraber bir sırat köprüsü üzerindedir. Bütün olumsuzluklara rağmen tek canlı da olsa barış iradesini sürdürme kararlılığımız vardır” dediğini söyledi.

16 Kasım 2013: Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 21 yıl sonra Diyarbakır'a gelen Kürdistan Bölgesel Yönetimi Başkanı Mesud Barzani'yi ağırladığı kentte halka hitap etti. Konuşmasında “Kürdistan” kelimesini kullanan Erdoğan, “Yeni Türkiye’de inkâr, ret, asimilasyon olmayacak” görüşünü dile getirdi. Erdoğan, “Hiç endişeniz olmasın” vurgusu yaparak “dağdakilerin indiğini, cezaevlerinin boşaldığını, 76 milyonun bir, beraber olduğu, yeni Türkiye olduklarını göreceğiz” ifadesini kullandı. Açılış töreninde İbrahim Tatlıses ve 37 yıl sonra ülkesine ilk defa gelen Şiwan Perver de barışı övdükleri kısa konuşmalarının ardından mini bir konser verdiler.

7 Aralık 2013: İmralı’ya yapılan 13. ziyarette Öcalan şu mesajı verdi: “Çözüm için üç ayak önemlidir. Bunların başında yasal zemin gelmektedir. İkinci olarak, tarafların ve statülerinin bu yasal çerçeve içerisinde tanımlanması gerekir. Üçüncü olarak da bir izleme kurulunun ya da bir hakem heyetinin sürece dahil olması gerekir.”

11 Ocak 2014: İmralı’ya 14. kez giden heyet önemli bir mesajla döndü. Öcalan, 17 Aralık'ta başlatılan “yolsuzluk” ve “rüşvet operasyonu” için “darbe” nitelemesi yaptı. Öcalan şunları söyledi: “Ülkeyi darbe ateşiyle yeniden yangın yerine çevirmek isteyenler bizim bu ateşe benzin taşımayacağımızı bilmelidir. Her darbe teşebbüsü, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da karşısında bizi bulacaktır.”

25 Ocak 2014: Diyarbakır Milletvekili Leyla Zana ve Sırrı Süreyya Önder, 15. Heyette İmralı’ya gitti. Heyet, Mesud Barzani’ye ulaştırılmak üzere Öcalan tarafından yazılan mektupla döndü.

8 Şubat 2014: Abdullah Öcalan'ın 15 yıl önce sorguda çekildiği iddia edilen bazı görüntülerin basına servis edildiği günlerde heyet, 16. Kez İmralı’ya gitti. Öcalan, son dönemde dolaşıma sokulan görüntülerin Çözüm Süreci’ni bitirmek ve itibarsızlaştırmak amacıyla hazırlandığını söyledi. Öcalan ayrıca “Bağlamından koparılan, bazen de hiç olmayan değişik cümlelerin bir araya getirilmesinden ibaret görüntülerin gerçekleştirilmesi yok” dedi.

Abdullah Öcalan'ın Nevroz için kaleme aldığı mektupta Çözüm Süreci'nin beklenen ilk adımı olan ateşkes çağrısı ve silahlı güçlerin sınır dışına çekilme çağrısı gerçekleşti.

Birinci yılını geride bırakan Çözüm Süreci'nin henüz nihai aşamaya varmaktan uzak olduğunu belirtmek gerekiyor. Ancak Çözüm Süreci'nin, son bir yılda karşılaştığı engel, provokasyon ve sabotaj girişimlerinden dayanıklı çıkması, geleceğe dair umutları artırıyor. Geçmişteki çözüm girişimleriyle kıyaslandığında bu süreçle büyük mesafelerin katedildiği görülecektir. Bugüne kadar ilan edilen çok sayıda ateşkes, arazide çıkan çatışmalar yüzünden sonuçsuz kaldı. Ancak bu kez hükümetin TSK üzerinde kontrolü sağlaması, askeri operasyonları kontrol altında tutarak provokasyonlara sebebiyet vermemesi; KCK'nın da çekilmeyi durdurmasına karşın İmralı'nın “çatışmasızlık” talimatına uyması, sürecin devam etmesi için gerekli zemini yarattı.¹⁴

14. KCK Yürütme Konseyi, 8 Mayıs'ta aldığı çekilme kararını, 9 Eylül'de durdurdu. KCK tarafından yapılan açıklamada, “Çözüm Sürecine şans vermek amacıyla ateşkesin devam edeceği” belirtildi.

Hükümetin devlet mekanizmasını kontrol etmede gösterdiği başarı, Çözüm Süreci'nin devam etmesindeki en önemli etkenlerden biri olarak görülmelidir. Sivil iradenin Kürt sorununa siyasi çözüm arayışı, bugüne kadar hep bürokrasi engelini takıldı. Seçilmiş hükümet ilk kez Çözüm Süreci'yle birlikte bürokrasiden kaynaklı itiraz ve ayak diremeleri aşma gücünü gösteriyor.

Sistemi oluşturan güç merkezlerinin itiraz ve muhalefetine rağmen hükümetin Çözüm Süreci'ni yürütmekte kararlı olduğu görülüyor. Bu kararlılık ifadesini, Çözüm Süreci'nin provokasyonlara rağmen belli bir yol haritasına göre devam devam ettirilmesinden ve Başbakan Erdoğan'ın "Gerekirse baldıran zehri bile içerim, yeter ki analar ağlamasın" sözlerinden de anlayabiliriz.

Kürt hareketi adına görüşmeleri yürüten Abdullah Öcalan'ın da en az Erdoğan kadar kararlı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Öcalan'ın, Diyarbakır Newroz'unda okunan, silahlı mücadeleye son verdiğini içeren mektubunu taktiksel bir hareketten ziyade, stratejik bir yaklaşımın yansımaları olarak değerlendirmek gerekir. Çözüm Süreci'nin ilk günlerinde Öcalan'ın Kandil'i ikna edip edemeyeceği üzerine yürütülen tartışmalar da Kandil'in ateşkes ilan edip silahlı güçlerini sınır dışına çekmesiyle sona erdi. .

Fakat iki tarafın da sahip olduğu bu kararlılığa ve tarafların bir yılda geldiği aşamaya bakarak, Çözüm Süreci'nin sonuca ulaştığını söylemek erken olur. Tarafların açıklamalarına bakılırsa Çözüm Süreci'nde sonuç aşamasına seçimlerden sonra girilecek.

GEZİ OLAYLARI VE 17 ARALIK

Türk siyasetinde 2102'de iç dengeleri etkileyen iki önemli gelişme yaşandı. Mayıs ayında patlayan Gezi olayları, siyasette dalgalanmalara yol açtı. Gezi'deki toplumsal gösterilerin giderek

siyasete müdahaleye dönüşmesi, Çözüm Süreci'ni başlatan aktör olarak Başbakan Erdoğan'ı hedef alması, Kürt siyasi hareketini ikileme içine sürükledi. Sol çevrelerin Gezi'ye yoğun katılım göstermesi BDP üzerinde mahalle baskısı oluştururken, bu olayların siyasette yol açacağı kaos ve Çözüm Süreci'ne olumsuz yansıtacağı endişesi, BDP'yi Gezi'ye mesafeli durmaya sevk etti. Gösterilere sonradan sembolik düzeyde katılım gösteren BDP, Taksim meydanında gösteriye katılan bileşenlerin yapısına yönelik ise siyasi eleştiriler yöneltmekten de geri durmadı. Abdullah Öcalan'ın "ulusalcı çevrelere ve darbecilere alet olunmaması" yönündeki uyarısı da BDP'nin Gezi'ye uzak durmasını getirdi.¹⁵

Kürt siyasi hareketi, 17 Aralık'ta hükümet üyeleri ve Başbakan'ın ailesini kapsayan soruşturmaya karşı daha kararlı bir tavır aldı. Soruşturmanın yaklaşan seçim sonuçlarını etkilemeye dönük siyasi bir girişim olduğuna ilişkin kamuoyunda oluşan algıya BDP yönetimi de sahipti. PKK lideri Abdullah Öcalan'ın 17 Aralık soruşturması için "darbe teşebbüsü" tespitinde bulunması, BDP ve KCK'nın tavrını netleştirmesinde etkili oldu. 17 Aralık soruşturmasının arkasında "paralel devlet" olduğuna işaret eden Abdullah Öcalan, bu müdahalenin Erdoğan'a yönelik olmakla birlikte, Çözüm Süreci'ni de hedeflediğini söyledi.

Kürt hareketinin 17 Aralık soruşturmasına karşı aldığı eleştirel tutum, anti-Erdoğan cephesinin BDP ve Öcalan üzerinde baskı oluşturmalarını getirdi. Öcalan'ın 15 yıl önceki sorgu kasetleri piyasaya sürülürken, BDP de "Kürt dostu" çevreler tarafından, "yolsuzluk" soruşturmasına kayıtsız kalmakla suçlandı. Abdullah Öcalan, montaj kasetlerin amacının Çözüm Süreci'ni sabote etmek olduğunu açıklarken; BDP lideri Selahattin Demirtaş da üzerlerinde kurulan baskının asıl amacının Kürtleri yeniden silahlı

15. 7 Haziran 2013'te İmralı'da Abdullah Öcalan ile görüşen BDP'li heyet, dönüşte Gezi Parkı olaylarıyla ilgili Abdullah Öcalan'ın mesajını okudu. Öcalan'ın "Gezi direnişini anlamlı buluyorum ve selamlıyorum. Ancak hiç kimse kendini ulusalcı, Ergenekoncu, darbeci çevrelere kullandırmamalı" dediği belirtildi.

mücadeleye zorlamak olduğunu söyledi.¹⁶ Gerek İmralı, gerek Kandil ve gerekse de BDP, bu süreçte Erdoğan'a yönelik girişimlerin Çözüm Süreci'ni de hedeflediği görüşünde birleşti.¹⁷

Kürt siyasi hareketinin 17 Aralık soruşturmasına karşı aldığı tutum bir ilk olma özelliğini taşıyor. 2007'den sonra başlayan Ergenekon soruşturması ve darbe davalarına beklenen ilgiyi göstermeyerek pasif bir tutum takınan Kürt siyasi partileri, bu kez iç siyasal dengeleri radikal şekilde etkileyecek yargı kaynaklı bir müdahaleye kayıtsız kalmayarak açık bir siyasal tutum belirledi. Bu tutum Kürt siyasi hareketini, Türkiye siyasal sistemi içindeki güç dengelerinin etkili bir tarafı haline getirdi.

30 MART YEREL SEÇİMLERİ

12 Haziran Genel seçimlerine silahın gölgesinde giren BDP, 30 Mart Yerel seçimlerine Çözüm Süreci'nin normalleştirdiği koşullarda hazırlanıyor. Doğu ve Güneydoğu'da kendi adaylarıyla seçime hazırlanan BDP, batıda ise Halkların Demokratik Partisi (HDP) adaylarını destekleyerek bir ilke imza attı.

Güneydoğu'da BDP, Batıda HDP

Halkların Demokratik Partisi, 15 Ekim 2013'te kurularak Türkiye siyasi hayatına katıldı. BDP'den istifa eden Mersin Milletvekili Ertuğrul Kürkçü ile İstanbul milletvekili Sebahat Tuncel, 1. Olağan Kongre'de HDP'nin eşbaşkanı olarak seçildi. İstanbul Milletvekili Sırrı Süreyya Önder de, BDP'den istifa ederek HDP'ye katıldı.

16. BDP lideri Selahattin Demirtaş, 15 Şubat 2014'te Özgür Gündem gazetesine verdiği röportajda, BDP'yi AK Parti'nin yanında durmakla eleştiren çevrelerin, Kürtlerin yeniden silahlı mücadeleye dönmesini beklediklerini açıkladı. Bkz., Oğuz Ender Birinci ve Veysi Sarısözen, "Hükümet süreyi aştı!", *Özgür Gündem*, 15 Şubat 2014.

17. 17 Aralık soruşturmasını 2 Şubat 2004 tarihli Vatan gazetesine değerlendiren KCK Yürütme Konseyi Başkanı Cemil Bayık, "Cemaat'in arkasında ABD var, hedef Erdoğan kurtulmak" dedi. Bkz., Ruşen Çakır, "Cemaat'in arkasında Amerika var, hedef Erdoğan'dan kurtulmak", *Vatan*, 2 Şubat 2014.

Abdullah Öcalan tarafından kurulması önerilen HDP ile Kürt siyasetinin Türkiye'de daha geniş çevrelere ulaşması amaçlandı. Doğu ve Güneydoğu bölgesine sıkışan BDP'yi büyütme projesi olarak görülen HDP'nin beklentilere kısa vadede yanıt olması beklenmiyor.

HDP ile ilgili uzun vadeli bir yol haritasının çizildiği söylenebilir. Yerel seçimlerde HDP adaylarını destekleyecek olan BDP'nin, 2015'teki genel seçimlere kendisini fesih ederek, bu partinin ismi altında girmesi öngörülüyor. Bu yol haritasında bir değişiklik olup olmayacağını Çözüm Süreci'nin gidişatı ve HDP'nin yerel seçimlerde sergileyeceği performans belirleyecek.

Kürt siyasi aktörlerinin "Türkiyelileşme" olarak ifade ettiği bu proje, daha önceki seçimlerde de denenilen bir seçim stratejisi. Neredeyse her seçimde BDP geleneğinden gelen partiler, Türkiye'deki değişik sol gruplarla ittifak yaptı. Ne var ki bu işbirliğinin seçim sonuçlarına pek olumlu katkısı olmadı. Fakat Kürt siyasetini belirleyen aktörler, Türkiye sol partileriyle yaptıkları işbirliğini seçim ittifakıyla sınırlandırmayı yanlış buluyor; Kürt siyasi hareketi sol gruplarla ittifakı bir seçim taktiği olarak değil, Türkiyelileşme stratejisinin bir parçası olarak ele alıyor.

Bu anlamda HDP projesinin, "etnik" siyasetin dar sınırlarını aşması bakımından dikkate değer olduğu söylenebilir. Bu strateji, Kürt politikacılara daha geniş bir siyasi tasavvur imkanı sağlıyor. Ancak bu projenin BDP tabanında şüphelerle karşılandığı da muhakkak. Kürt seçmenler, Türkiyeli sol gruplarla bugüne kadar yapılan işbirliğinin partilerinin oy oranına görünür bir katkı yapmadığını düşünüyor. Bazı BDP'li yöneticilerin bu projeye mesafeli davranmaları, tabanda bir kesimin bu projeye soğuk bakmasını daha da belirginleştirdi.¹⁸ Fakat BDP'li yöneticiler, bu tartışmaların sandığa olumsuz yansımalarını beklemiyor.

18. Diyarbakır Milletvekili Altan Tan, "HDP'nin kadük bir proje olduğunu" söylemesi üzerine başlayan tartışmalar uzun bir süre gündemi işgal etti. Bkz. Engin Esen, "BDP'li Tan: HDP kadük bir proje", *BBC Türkçe*, 25 Ekim 2013.

HDP'nin 30 Mart yerel seçimlerinde İstanbul'da göstereceği aday uzun bir süre tartışma konusu oldu. Sırrı Süreyya Önder'in adının İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı adaylığı için gündeme gelmesi, CHP ile HDP ve dolayısıyla Kürt siyasi hareketi arasında tartışmalara yol açtı. CHP, Gezi olayları sırasında adı öne çıkan ve sol seçmen arasında büyük ilgi gören Sırrı Süreyya'nın adaylığının, Sarıgül'ün oylarını etkileyeceği endişesi taşıyor. Sırrı Süreyya'nın adaylığının iktidar partisine hizmet edeceğini öne süren CHP, Kürt siyasetiyle birtakım görüşmeler yürüttü.¹⁹ Ancak bu çabalar sonuç vermedi ve HDP, Sırrı Süreyya'yı aday göstererek tartışmalara son verdi.

Kürt siyasal hareketi sol partilerle yapılan işbirliğini seçim ittifakıyla sınırlandırmayı yanlış buluyor; bu ittifakı daha çok Türkiyelileşme stratejisinin bir parçası olarak ele alıyor.

Kürt Siyaseti Çoğulculuşıyor

2009'da akim kalan Demokratik Açılım ve 2013'te başlayan Çözüm Süreci demokratik siyaset alanının sınırlarını genişletti. Doğu ve Güneydoğu'da yeni siyasi grupların ortaya çıkmasını sağladı. Çatışmalı dönem, siyasal zemini çoraklaştırmış, son yıllarda Doğu ve Güneydoğu'da seçim yarışı neredeyse iki aktör (BDP ile AK Parti) arasında geçer olmuştu. Kürtlüğe referansla siyaset yapan BDP'nin tek rakibi iktidar partisiydi. Ancak geçen sürede bölgede yeni partiler teşki-

19. 7 Ocak 2014'te CHP Genel Merkezi'nde Kemal Kılıçdaroğlu, Adnan Keskin ve Gürsel Tekin, Sırrı Süreyya Önder'in de aralarında olduğu bir heyeti kabul etti. Görüşmede CHP lideri, İstanbul için HDP'den destek istedi. HDP'nin "açık ittifak" teklifini kabul etmeyen CHP, görüşmelerden sonuç alamadı. Bkz., "HDP ile ittifak yapamayız, bu AKP'nin işine yarar", *T24*, 8 Ocak 2014.

latlanmaya başladı. Bunlardan Hür Dava Partisi (Hüda-Par) ile Hak ve Özgürlükler Partisi (Hak-Par), 30 Mart yerel seçimlerinde BDP'ye rakip olarak sahneye çıkıyor.

Hak ve Özgürlükler Partisi: 2002 yılında Diyarbakır'da kurulan partinin kurucuları arasında tanınmış Kürt siyasetçileri Abdülmelik Fırat, Sertaç Bucak ve Bayram Bozyel yer aldı. Partinin genel başkanlık koltuğunda, sürgünde 31 yıl geçirdikten sonra 2011'de Türkiye'ye dönüş yapan Kemal Burkay oturuyor. Burkay, 1970'lerdeki Kürdistan Sosyalist Partisi'nin kurucularındandı. 1980 sonrası Avrupa'ya gitmek zorunda kalan Burkay'ın yıldızı, PKK ve Öcalan ile hiç barışmadı.

Kürt meselesi üzerinden siyaset yapan Hak-Par, Türkiye'nin federal bir yapıyla yönetilmesini savunuyor. 30 Mart Yerel Seçimleri için kapsamlı bir çalışma yürüten parti, Doğu ve Güneydoğu'nun dışında Marmara, Ege ve İç Anadolu bölgelerinde de aday gösterdi. Kemal Burkay genel başkanlığında ilk seçim sınavını verecek olan Hak-Par'ın, il belediyesi başkanlığı kazanması sürpriz olarak görülüyor. Partinin öncelikli amacı seçimlerden, Kürt meselesinde söz sahibi olmaya yetecek oy oranıyla çıkmak.

Hür Dava Partisi: BDP ile AK Parti'ye Doğu ve Güneydoğu'da rakip olarak görülen Hüda-Par'ın temelleri her ne kadar 1990'lı yıllarda PKK'yla çatışan Hizbullah'a dayandırılrsa da, bu iddialar, parti tarafından reddedilmektedir. Partinin tabanını dindar Kürtler oluşturuyor. Hüda-Par Kurucu Genel Başkanı Hüseyin Yılmaz'dan sonra 1. Olağan Kongre sonucunda genel başkanlığa Zekeriya Yapıcıoğlu seçildi.

Hüda-Par'ın Doğu ve Güneydoğu'da belirli bir tabanı olduğu kabul görmektedir. 1990'ların sonundan itibaren sivil toplum çalışması yürüterek kendisine taraftar kazanan ve "Mustazaflar Derneği" adıyla kendisinden söz ettiren Hüda-Par, 2000'den sonraki Kutlu Doğum haftalarında geniş kalabalıkları bir araya getirmeyi başardı. Yerel televizyon, radyo, gazete ve internet sitesiyle yaygın

bir örgütlenme ağı kuran Hüda-Par, 30 Mart Yerel Seçimleri'ne girerek ilk ciddi sınavını verecek.

Hüda-Par, 13 il belediyesi (Adıyaman, Ağrı, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Mardin, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak ve Van) ve 72 ilçe belediye başkanlığı için gösterdiği adaylarla seçim yarışına katılıyor. Bu aday haritasına bakıldığında Hüda-Par'ın sınırlı bir coğrafya üzerinde seçim çalışması yürüttüğü görülecektir. Enerjisini sınırlı iller üzerinde yoğunlaştırmaya çalışan Hüda-Par'ın, seçim başarısı BDP ve AK Parti'den alacağı oylara bağlı olduğundan, yerel seçimlerin kolay geçmeyeceği ortadadır.

Hüda-Par'a, BDP tabanından oy kayması zor görünmektedir. Son 20 yıldaki seçim sonuçlarından, BDP oylarının belirli bir kararlılık ve istikrar gösterdiği anlaşılmaktadır. BDP'den rahatsız seçmenin geçmişte ikinci bir seçenek olarak sadece AK Parti'yi tercih ettiği gözlenmiştir. Bu seçimlerde de BDP'yi tercih eden seçmenin, oylarını Hüda-Par'a kaydırması pek ihtimal dahilinde görünmüyor.

Hüda-Par'ın tabanı olarak gösterilen muhafazakâr-dindar seçmen, bundan önceki seçimlerde tercihini AK Parti'den yana kullandı. Bu nedenle, 30 Mart'ta Hüda-Par'a gidecek oylar, AK Parti'den eksilecek. Ancak bu oyların, AK Parti'nin bölgede birinci parti olma özelliğini kaybetmesine yol açacak nicelikte olması beklenmiyor. Dolayısıyla, Çözüm Süreci'ni başlatarak akan kanın durmasını sağlayan, ekonomik yatırım ve demokratikleşme paketleriyle bölgede yaşamı normalleştiren AK Parti'nin, 30 Mart Yerel seçimlerinde oylarını Hüda-Par'a kaptırması pek olası değil. Çözüm Süreci, Doğu ve Güneydoğu'daki AK Parti'li adayların en büyük seçim kozunu oluşturuyor.

Hüda-Par'ın aday gösterdiği 13 ilde ve 72 ilçede belirli bir taban kitlesi bulunmaktadır. Diyarbakır, Batman, Van gibi iller, Hüda-Par'ın güçlü olduğu iller olarak gösterilmektedir. Bu tabanın hacmi ve kitlesi hakkında kamuoyu ilk kez bu seçimlerde bir fikir sahibi olacak. Hüda-Par,

30 Mart seçimlerinde, Doğu ve Güneydoğu'nun üçüncü partisi ve bölgenin yeni siyasi aktörü olarak Türkiye siyasal hayatına girmeyi hesaplıyor. Bunu ne derece başarabileceğini ise Türkiye 30 Mart gecesi öğrenme şansı bulacak.

BDP'NİN SEÇİM KOZLARI

Batı'da HDP'li adayları destekleyen BDP, Doğu ve Güneydoğu'da da yaklaşık 300 adayla seçimlere katılıyor. Silahların sustuğu koşullarda seçime giden BDP'nin en önemli kozu ise Çözüm Süreci. Abdullah Öcalan ile başlayan görüşmeler, PKK ile aynı tabana sahip olan BDP'nin de daha fazla öne çıkmasını sağladı. BDP, seçmen karşısına geçmişte olduğundan daha fazla "barış" vaadiyle çıkıyor. Bölgede barışa susayan seçmen için bu vaat, büyük bir önem taşıyor.

BDP'nin diğer önemli seçim kozu ise Rojava. Arap Baharı'nın etkisiyle Beşşar Esad rejimine karşı başlayan isyan en çok Suriye'deki Kürtlere yaradı. Rojava olarak adlandırılan Kürt bölgesinin kısmen özerk bir yönetime kavuşması, PKK ve BDP'nin de Kürt meselesinde benzer bir çözümü öne çıkarmasını meşrulaştıran bir gelişme oldu. 23 Ocak'ta seçim beyanname-sini açıklayan BDP, Kürt sorununun çözümü için "demokratik özerklik" vaat etti. "Demokratik özerklik" BDP'nin seçim kampanyasının da esasını oluşturuyor. BDP'nin 49 sayfalık seçim beyanname-sinin neredeyse tamamı, "demokratik özerklik" vaadine göre düzenlenmiş. Beyanname-de yer alan şu ifadeler BDP'nin seçim propagandasının omurgasını oluşturuyor: "Demokratik özerklikte Kürtlerin yaşadığı coğrafyanın 'Kürdistan' olarak kabulü önemlidir. Demokratik özerklik kabul edilirse, ulus devlet ile uzlaşma zemini ve temeli doğar. Demokratik özerklik, hakim ulus devlet ile ortak çatı altında yaşamının asgari koşuludur."²⁰

20. BDP'nin 30 Mart Yerel Seçimleri için hazırladığı Seçim Beyanname-si'ne www.bdp.org.tr adresinden ulaşılabilir.

Seçim şarkısı olarak Rojava bölgesinin silahlı savunma örgütü olan YPG'nin resmi marşını seçen BDP, seçim sloganını da "Öz yönetimle özgür kimliğe" olarak belirledi. Seçimlerin "referandum" havasında geçmesini planlayan BDP, yerel yönetimlerde göstereceği başarının, Kürt meselesinin çözümünde de model olacağını savunuyor.

BDP, parti yönetiminde başarıyla uyguladığı ve Türk siyasal hayatında da kabul gören eş başkanlık modelini yerel yönetimlerde de hayata geçirecek. Her belediye başkanının yanında bir de eş başkan adayı gösterilmesi, BDP'nin seçim çalışmalarını daha enerjik hale getirdi. Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na Gülten Kışanak'ı aday gösteren BDP, eş başkanlıkla kadınlara eşit temsil şansı tanıyarak, Türkiye'de bir ilke imza atıyor.

BDP, parti yönetiminde başarıyla uyguladığı ve Türk siyasal hayatında da kabul gören eş başkanlık modelini yerel yönetimlerde de hayata geçirecek.

Devletle Kürt meselesini "müzakere" eden yasal bir parti olarak kendine güveni artan BDP, İmralı ve KCK ile arasındaki mesafenin eridiği bir ortamda seçime gidiyor. Bugüne kadar silahlı Kürt muhalefetini temsil eden PKK/KCK ile arasına görünür bir mesafe koyma ihtiyacı duyan BDP, Çözüm Süreci'nin getirdiği yeni koşullarda bu ağırlıktan da kurtuldu. İmralı'da PKK lideri Öcalan ile belirli aralıklarla görüşmeye giden BDP'li heyetler, düzenli olarak Kandil'e ziyaretler gerçekleştirmekte ve örgüt yöneticileriyle toplantılar yapmaktadır. Bu gelişme, Kürt meselesinde muhataplık sorununun aşılmış olduğunu gösteriyor. Dağın mı yoksa seçilmiş siyasetçilerin mi aktör olacağı tartışması

artık son bulmuş durumda. Çözüm Süreci'yle birlikte İmralı'nın merkezinde olduğu, PKK ve BDP'yi de kapsayan ortak bir aktörlük mekanizması ortaya çıktı. PKK'yı silahsızlandırma ve Kürt meselesine demokratik çözüm bulma arayışının sonucu olarak gündeme gelen Çözüm Süreci'nde misyon üstlenmenin verdiği güvenle BDP, şimdi Güneydoğu'da yerel yönetimleri üstlenme gibi güçlü bir iddiayla seçmen karşısına çıkmaktadır.

BDP'nin Rakibi Güçlü AK Parti

Ancak Çözüm Süreci'ni başlatan ve 2002'den beri bölgede birinci parti olan AK Parti, hiç de kolay bir rakip değil. 2002 seçimlerinde yüzde 28 olan Güneydoğu'daki oy oranını 2007'de yüzde 53,14'e çıkaran AK Parti, Doğu Anadolu'da ise yüzde 54,64'le istikrarlı bir büyüme gösterdi. 2002 yılında bölgede 12 ilde birinci olan BDP ise, 2007'de yüzde 24'te kaldı. 2011 seçimlerinde Doğu ve Güneydoğu'da birinci parti olma özelliğini koruyan AK Parti, Doğu Anadolu'da yüzde 51,69, Güneydoğu yüzde 51 ile Türkiye ortalamasının da üstünde bir oy aldı. BDP bağımsız adaylarla girdiği son genel seçimlerde 36 milletvekili çıkarmayı başarırken, Güneydoğu'da yüzde 34, Doğu Anadolu'da ise yüzde 23.79 oy oranıyla iktidar partisinin gerisinde kaldı.

29 Mart 2009 yerel seçimlerinde biri büyük şehir (Diyarbakır) olmak üzere sekiz il, 50 ilçe ve 40 belde belediye başkanlığı kazanan BDP, bunlara yenilerini eklemeyi hedefliyor. Diyarbakır, Batman, Hakkari, Iğdır, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van belediyelerini elinde tutan BDP'nin, bu illere Mardin'i katmasına kesin gözüyle bakılıyor. Mardin'de dengelerin BDP lehine dönmesinin sebebi ise 12 Kasım 2012 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen büyük şehir belediyesi yasası. Şanlıurfa ve Van'la birlikte Mardin, Doğu ve Güneydoğu'da büyük şehir belediyesi olan üç ilden biri.

Ahmet Türk'ün Mardin'den aday gösterilmesi, BDP'nin bu ile verdiği önemi de göster-

riyor. Kürt siyasetinin en kıdemli isimlerinden olan Ahmet Türk ile Mardin'i AK Parti'den alarak, iktidar partisine karşı bölgede psikolojik üstünlük elde etme arayışında olduğu görülüyor.

Yine Kürt siyasetinin kıdemli isimlerinden Sırrı Sakık'ın Ağrı'dan aday gösterilmesi de oldukça önemli. BDP, 2009 yerel seçimlerinde AK Parti'ye geçen Ağrı belediyesini alarak, seçim başarısını ikiye katlamayı hedefliyor.

Osman Baydemir'in Şanlıurfa'dan aday gösterilmesi, BDP'nin seçim stratejisini yansıtmış bakımdan dikkate değer bir örnek. BDP, en prestijli isimlerden Baydemir'i Şanlıurfa'dan yarışa sokarak, Baydemir'in alacağı oylarla belediye başkanlığını kazanamasa bile bölgede AK Parti karşısında yükselişte olduğunu göstermek istiyor.

“Demokratik Özerklik” Test Edilecek

BDP, 30 Mart yerel seçimlerinde sadece belediye başkanlıkları elde etmek için yarışmıyor, aynı zamanda parti programında da yer verdiği “demokratik özerkliği” test etmeyi amaçlıyor.²¹ Kürt siyasi hareketi için yerel yönetimler, diğer siyasal partiler için ifade ettiğinden daha fazla bir anlama sahip. “Demokratik özerklik”, Kürt hareketinin “bağımsız devlet” stratejisinden vazgeçtiğini ilan etmesinin ardından, benimsediği yeni siyasal stratejinin bir parçası. Yasal Kürt hareketi, “demokratik özerklik” adını verdiği bu modelde belediye il meclislerinin parlamento işlevi görmesini ve siyasi bir organ gibi çalışmasını istiyor. Seçim yarışını kazandığı belediyelerde fiilen uygulamaya sokacağı “demokratik özerklik” modelinin resmiyete kavuşması için siyasal uzlaşma kadar, anayasal düzenlemelere ve yasal değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Meclis'teki anayasa uzlaşma komisyonunun çalışmalarının askıya alındığını göz önünde bulundurarak yeni bir

anayasanın yakın gelecekte çıkmasının biraz zor olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu durum Kürt siyasi hareketini “demokratik özerklik” modeli ısrarından vazgeçirmeye yetmeyecektir; BDP, seçim yarışında başarılı olduğu belediyelerde, bu modeli uygulamaya çalışacaktır.

SONUÇ

30 Mart 2014'te sandık başına gidecek olan seçmen, beş yıllığına yaşadığı yerin belediye başkanlarını belirleyecek. Ancak 30 Mart yerel seçimlerinin anlamı bununla sınırlı değil elbette; bu kez yerel seçimin genel seçim havasında geçmesi bekleniyor.

Yakın siyasi tarihte yerel seçimlerin genel seçim havasına büründüğü kritik dönemler olmuştur. 1989 yerel seçimleri böyledir; toplumun darbeye karşı itirazının adresi olarak iktidara taşındığı ANAP'ın düşüşü, 1989 yerel seçimlerinde sandıktan çıkan başarısız sonuçla birlikte başladı. 1994 yerel seçimlerinde ise dindar kesim, sandıktan, Türkiye'nin yükselen yeni siyasal gücü olarak çıktı.

30 Mart yerel seçimlerinin böyle bir işlev görüp görmeyeceği bir yana; gerek iktidarın ve gerekse muhalefetin yüklediği anlama bakarak, yerel seçimlerin şimdiden genel seçim havasına büründüğünü söyleyebiliriz. Yerel seçimlerin ardından cumhurbaşkanlığı ve akabinde genel seçimlerin yapılması, 30 Mart'a daha büyük anlamlar yüklenmesinde etkili oldu. Ancak 30 Mart'ın genel seçim havasına bürünmesinin esas nedeni, siyasi fay hatlarındaki hareketlilik.

Geçen yılın yaz aylarında patlak veren Gezi olayları ve seçime üç ay gibi kısa bir süre kala “yolsuzluk” soruşturması adı verilen, ancak kamuoyunda “planlı siyasi operasyon” kanaati uyandıran 17 Aralık'taki ‘Yargı girişimi’, siyasal fay hatlarını ateşledi. Dengelerin yerinden oynadığı, siyasette kırılmalara yol açan Gezi Parkı olayları ve 17 Aralık girişimi, sandığa duyulan ihtiyacı daha fazla arttırdı. İktidar partisi, sandık

21. BDP lideri Demirtaş, Diyarbakır'da katıldığı bir programda yaptığı konuşmada 30 Mart yerel seçimlerinden sonra bölgede demokratik özerkliği inşa edeceklerini açıkladı. Kamuoyunda “özerklik” olarak tartışılmaya başlanan bu açıklamadan sonra BDP bir açıklama yaparak ifade edilenin demokratik özerklik olduğunu belirtti. Ayrıntılar için bkz., “BDP'den ‘demokratik özerklik’ açıklaması”, *Radikal*, 12 Şubat 2014.

dışı yöntemlerle, siyasi mühendislik çabalarıyla toplumu ve siyaseti yeniden dizayn etme girişimlerini, 30 Mart yerel seçimlerinde seçmen desteğiyle geri püskürtmeyi amaçlıyor. Başbakan Erdoğan'ın 30 Mart Yerel seçimlerini bir "milat" olarak nitelendirmesinin sebebi bu. Başbakan, siyasette taşların yerli yerine oturması için yerel seçimlerin "anahtar" işlevi göreceğini düşünüyor. 30 Mart'ta seçmenden alacağı destekle yaz aylarında yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ve 2015'teki Genel seçimlere, tabanını konsolide ederek girmeyi planlıyor.

Buna karşı muhalefet ise geniş bir anti-Erdoğan cephesi kurarak, 30 Mart'ı yerelden, genel seçimlere kadar uzayacak biçimde AK Parti iktidarının düşüşünü başlatacak bir sürece dönüştürmek istiyor.

Bu büyük resmin dışında durmaya özen gösteren Kürt siyasal hareketi, kendi özel gündemine bağlı olarak 30 Mart yerel seçimlerine hazırlanıyor. Kuşkusuz BDP'nin de hedefinde Doğu ve Güneydoğu'da yıllardır yükselişte olan AK Parti'yi geriletecek sonuçları elde etmek var.

2009 yerel seçimlerinde biri büyükşehir olmak üzere sekiz il, 50 ilçe ve 40 belde belediyesini yönetme hakkı kazanan BDP, 12 Haziran 2011 Genel seçimlerinde de Meclis'e 36 milletvekili göndererek Kürt meselesinin en etkili siyasal gücü konumunda olduğunu gösterdi. Ancak AK Parti'nin bölgedeki üstünlüğünü kırmayı başaramadı. 30 Mart seçimlerinde BDP, bu gidişatı değiştirmek istiyor.

30 Mart seçimleri, Kürt siyasal hareketi açısından başka özel anlamlar da taşıyor. Bugüne kadarki seçimler, yasal Kürt siyasal hareketi için Kürt sorununun gündeme gelmesi bakımından önemliydi. Ancak 30 Mart Yerel seçimleri, Kürt sorununun çözümünün konuşulduğu yeni koşullar dolayısıyla tüm aktörler için ayrı bir öneme sahip. Türkiye'nin son 30 yılına damgasını vuran şiddet, başvurulan bir yöntem olmaktan çıkmak üzere. Bu gelişmeyi pekiştirecek olan demokratik siyaset ve onun başlıca enstrümanı olan seçimlerdir.

BDP'nin de değişen koşulların farkında olarak 30 Mart Yerel seçimlerine hazırlandığı söylenebilir. Batı'da HDP adaylarını destekleyen BDP, Güneydoğu'da ise iddialı isimlerle seçime hazırlanıyor. Bir yılı geride bırakan Çözüm Süreci'nin sağladığı meşruiyetle BDP, seçmen desteğini maksimum düzeyde arttırarak bu süreçte güçlü bir siyasal aktöre dönüşmeyi hedefliyor. Bugüne kadar silahların gölgesinde kalan, potansiyelini açığa çıkaramayan ve sahici bir aktöre dönüşemeyen BDP, Çözüm Süreci'nin yarattığı yeni koşullarda katılacağı bu seçimlerden etki alanını genişleterek ve meşruiyetine denk düşen bir saygınlığa kavuşarak çıkmayı hedeflemektedir. Tabii burada kaydedilecek ilerleme, BDP'nin seçim başarısına bağlı. Siyasetin doğası gereği başarısız siyasal kadrolar elenecektir. Fakat seçim sonuçları ne olursa olsun BDP, Kürt hareketi içindeki diğer iki güç merkezinin (İmralı ve Kandil) bütünlücisi olmaya devam edecektir.

BDP'nin başarısını gölgeleyecek geçmişten kalma bazı siyaset alışkanlıklarının varlığı da inkar edilemez. BDP'nin -açıktan olmasa bile- Kürt siyasetinin çoğulculaşmasına direndiğini gösteren bazı uygulamaları söz konusudur. Lice'de seçim çalışması yürüten Hüda-Par heyetine yönelik saldırı, Van'da AK Parti büyükşehir belediye başkan adayının BDP'liler tarafından taşlanması buna örnek olarak verilebilir.²² Rakiplerinin rahat seçim çalışması yürütmesini engellemek BDP'yi zayıflatacak, sandıktaki başarısını tartışılır kılacak bir yaklaşımdır. Önceki seçimlerde olduğu gibi seçim çalışmalarının agresif bir kampanyaya dönüştürülmesi, BDP'nin 30 Mart'ta sandıkta sağlayacağı başarıya gölge düşürür. BDP'nin bu hususlarda gerekli tedbirleri hızla alması gerekmektedir.

22. Van'da seçim çalışmaları kapsamında esnaf ziyaretlerinde bulunan AK Parti büyükşehir belediye başkanı aday Osman Nuri Gülaçar, BDP'li bir grubun sloganlı protestosuyla karşılaştı, taşlı saldırıya uğradı. Aynı günün akşamı Gülaçar'ın evine ses bombası atıldı. Diyarbakır'ın Lice ilçesinde 30 Ocak günü seçim çalışması yürüten Hüda-Par üyeleri ise bir grubun taşlı, bıçaklı saldırısına uğradı. Bazı kişilerin yaralandığı olayda, Hüda-Par'a ait bir araç ateşe verildi.

Yasal Kürt siyasi hareketinin yakın tarihi 1990'larda başlamaktadır. HEP'le başlayan siyasi geleneği bugün BDP temsil etmektedir. Geçen 25 yılda kapatılan çok sayıda partiye ve siyasi yasaklara rağmen, bu siyasi çizgi, genel ve yerel seçimlerde gösterdiği başarılarla Türkiye siyasi hayatında özgün bir ağırlığa sahip oldu.

Silahlı Kürt muhalefetini temsil eden yasa dışı PKK ile seçmen tabanının ortak olması, ideolojik-siyasal yakınlık, PKK'nın fiili müdahaleleri ve siyasal alan üzerinde kurduğu otorite, Kürt siyasal partilerinin bağımsız siyasi oluşumlara dönüşmesini de engelledi. Bu durum yasal Kürt siyasal hareketine karşı haklı eleştiriler kadar, dışlayıcı tutumların ve hukuk dışı yaptırımların gelişmesine de yol açtı. Fakat gelinen aşamada BDP realitesi, demokratik alanda Kürtlüğe referansla siyaset yapan bir parti olarak kendisini kabul ettirmeyi başarmış durumdadır.

2013'te başlayan Çözüm Süreci, yasa dışı PKK/KCK ile BDP'nin de dahil olduğu ortak bir muhataplık mekanizmasının ortaya çıkmasını sağladı. Bu yeni durum, yıllardır süren yasa dışı PKK ile yasal siyasi bir parti olan BDP arasında hangisinin muhatap alınacağı tartışmasını da sonuçlandırmış görünüyor.

BDP, genel seçim havasına bürünen 30 Mart yerel seçimlerine Çözüm Süreci'nde üstlendiği rolün gerektirdiği hassasiyet ve sağladığı güvenle hazırlanıyor. Seçim kampanyasını "demokratik özerklik" hedefi üzerine kuran BDP'nin, Doğu ve Güneydoğu'daki en güçlü rakibi ise Çözüm Süreci'ni başlatan AK Parti. Ayrıca bölgede yeni siyasi aktörler de seçim yarışında BDP'nin rakibi olarak sahneye çıkıyor.

Bu analiz yasal Kürt siyasi hareketinin siyasi serüvenini, seçim tecrübelerini, geçirdiği değişim süreçlerini, yasadışı PKK/KCK ile ilişkisini, 30 Mart yerel seçimlerine dönük hazırlıklarını ve seçim stratejisini tartışmayı amaçlıyor.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org